

**DRAMA ETKİNLİKLERİYLE DESTEKLİ GÖRSEL
SANATLAR DERSİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİ**

Nazan APAYDIN

**T.C.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**İlköğretim Ana Bilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Eskişehir

2010

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Nazan APAYDIN tarafından hazırlanan “Drama Etkinlikleriyle Destekli Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öğrenci Görüşleri” başlıklı bu çalışma 25.01.2010 tarihinde Eskişehir Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından İlköğretim Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

.....

Yrd. Doç. Dinçer ÖZEN

Üye

.....

Dr. Cenk SEZER

(Danışman)

Üye

.....

Yrd. Doç. Şengül ANAGÜN

Üye

.....

Yrd. Doç. Hüseyin ANILAN

Üye

.....

Yrd. Doç. Eyüp ARTVİNLİ

ONAY

..../..../2010

Prof. Dr. Münevver YILANCI

Enstitü Müdürü

ÖZET
DRAMA ETKİNLİKLERİYLE DESTEKLİ GÖRSEL SANATLAR DERSİNE
YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ
(ESKİŞEHİR İL MERKEZİ ÖRNEĞİ)

APAYDIN, Nazan

Yüksek Lisans-2010

İlköğretim Anabilim Dalı

Sınıf Öğretmenliği Programı

Danışman: Dr. Cenk SEZER

Sanat eğitimi, çocukların estetik bakış açılarının belli bir seviyeye gelebilmesi için oldukça önemlidir. Bir bireyin hayatında estetik kaygı taşıyan bir unsur yoksa, bireyin iyiyi, doğruyu seçmesi, benimsemesi beklenemez. Günümüzde ise öğrenciler bakışlarını çevirdikleri birçok yerde yanlış ve çirkin görmekteler. Öğrencilerin, “güzel olanı” hayatlarına katmaları için onlara bir yaşantı sunmak gerekir. Görsel sanatlar dersi kuşkusuz ilköğretim okullarında çocuklara bu yaşantıyı sunabilecek en uygun seçeneklerden biridir.

Görsel sanatlar dersinde yapılacak etkinliklerin daha kalıcı olması, güzele yönelme, estetik kaygılar taşıma gibi davranışların öğrencide yerleşebilmesi için, yaşantı yoluyla öğrenme sağlayan ve sanat eğitimi çatısı altında görsel sanatlar dersinin de komşusu olan, yaratıcı drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersini olumlu yönde geliştireceği söylenebilir.

Eğitim sistemimizin her geçen gün daha da kalıcı bir parçası haline gelen “eğitimde drama” kavramı, öğrenciye yaşantısı yoluyla, eğlendirerek, içselleştirerek ve deneyerek öğrenme olanağı sunar. Bu olanaktan yararlanılarak görsel sanatlar dersinde daha etkili bir şekilde hedefe varılabilir mi? Öğrenciler bu iki disiplinin bir arada bulunması konusunda ne düşünürlər? Bu sorulara cevap alabilmek için bu araştırmanın yapılmasına gerek görüldü.

Bu araştırmada, ilköğretim 4. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin görsel sanatlar dersi içerisinde yapılan drama etkinliklerine yönelik görüşlerine yer verilmiştir. Araştırma Eskişehir il merkezinde öğretim yapmakta olan, 6 ilköğretim okulunun rastgele seçilen 4.sınıflarında yürütülmüştür. Seçilen ilköğretim 4. Sınıflarda 4 haftalık çalışma planı uygulanmış ve belirlenen 31 öğrenci ile görsel sanatlar dersi ve görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine yönelik görüşlerini belirlemek amacı ile görüşmeler yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda;

görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin öğrencilerin derse karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediği, sürecin daha eğlenceli ve daha kolay olmasını sağladığı, öğrencilerin sanatsal yaratma süreci üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: drama, görsel sanatlar

ABSTRACT
STUDENTS' OPINIONS REGARDING VISUAL ART COURSE
SUPPORTED BY DRAMA ACTIVITIES
(EXAMPLE OF ESKİŞEHİR PROVINCIAL CENTER)

APAYDIN Nazan

Master Thesis- 2010

Department of Primary Education

Program in Primary School Education

Advisor: Dr. Cenk Sezer

Art education is very important for developing children's aesthetics point of view.If there isn't any aesthetics factor in someone's life, it is not expected to choose and adopt someone's right and good.However, Students encounter bad and wrong things wherever they look around nowadays.Of course ,it is possible to provide them a life for joining 'good things' to their life.Visual art lesson is certainly one of the options to provide them this experience in the primary schools.

It can be said that creative drama activities , providing lessons of experience and fellow of art lesson under the cover of art, improve art lesson in a positive way to settle down the behaviours students's like more easily- remembered the activities , tending good, carrying aesthetics concern.

The concept of drama in education ,which is more permanent in our education system by the day, provides the education to students an option by internalizing, entertaining and experiencing via their life.Can it be more effective in visual art lesson by using these opportunities?What do the students think about these field's occurring together?It ought to be done this research for receiving the answers.

In this research, It is published the fourth grade students's view about drama activities in visual art lesson.The research has executed in the fourth class students by choosing randomly in 6 primary schools in Eskişehir city center.It has been applied working scheme during 4 weeks in fourth grades and had a talk with chosen 31 students about drama activities in art lesson and visual art lesson.

As a result of this research, it has been observed that drama activities in visual art lessons effect students'attitudes positively towards the lesson, ensure the process funnier and easier, have an positive effects on students' artistic creation.

Key Words: Drama, visual arts.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
SUMMARY.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ.....	x

1. BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. SANAT EĞİTİMİ.....	2
1.1.1. Eğitim.....	2
1.1.2. Sanat.....	3
1.1.3. Sanat Eğitimi.....	4
1.1.4. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	6
1.1.4.1. Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinin Gerekliliği ve İlkeleri.....	8
1.1.5. Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları	8
1.1.5.1. Karalama Dönemi.....	10
1.1.5.2. Şema Öncesi Dönem.....	10
1.1.5.3. Şematik Dönem.....	10
1.1.5.4. Gerçekçilik Dönemi.....	11
1.1.5.5. Görünürde Doğalcılık Dönemi.....	13
1.2. DRAMA.....	13
1.2.1. Drama İle İlgili Terimler.....	15
1.2.1.1. Psikodrama:.....	15
1.2.1.2. Yaratıcı Drama:.....	15
1.2.1.3. Drama Oyunu:.....	16
1.2.2. Eğitici Drama	17
1.2.3. Eğitimde Drama Uygulamanın Tarihçesi	20
1.2.4. Drama Uygulamalarının Öneminin Artması	24

1.2.5. Eğitici Dramanın Yararları	26
1.2.6. İlköğretimde Drama.....	27
1.2.7. İlköğretimde Dramanın Amaçları.....	29
1.2.8. Drama Ve Görsel Sanatlar İlişkisi.....	31
1.3. Araştırmanın Amacı	33
1.4. Araştırmanın Önemi.....	33
1.5. Sayıtlılar	34
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	34
1.7. Tanımlar.....	35
2. BÖLÜM	
KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	36
3. BÖLÜM	
YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	40
3.2. Çalışma Grubu.....	40
3.3. Veri Toplama Aracı.....	42
3.4. Uygulama Süreci.....	43
3.5. Veri Analizleri.....	44
4. BÖLÜM	
BULGULAR VE YORUMLAR.....	47
4.1. Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Drama Etkinliklerinin Öğrenci Tutumlarına Etkisi.....	47
4.2. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersinin Yürütülmesi Sırasında Uygulanan Sürece Yönelik Görüşleri	51
4.3. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Drama Etkinliklerine Yönelik Görüşleri	56

4.3.1. Yapılan Drama Etkinliklerinin Hayal Gücünü Arttırması.....	57
4.3.2. Yapılan Drama Etkinliklerinin Düşünce Üzerindeki Etkisi.....	58
4.3.3. Yapılan Drama Etkinliklerinin Kompozisyon Üzerine Etkisi.....	61

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
5.1. SONUÇ.....	63
5.1.1. Tutumlara Yönelik Sonuçlar.....	63
5.1.2. Sürece Yönelik Sonuçlar.....	64
5.1.3. Derse Etkilerine Yönelik Sonuçlar.....	64
5.2. ÖNERİLER	65
EKLER	66
KAYNAKÇA.....	82

TABLolar LİSTESİ**TABLO – 1**

Uygulama Yapılan Okullar/Sınıflar Ve Uygulama Tarihleri Tablosu.....43

TABLO – 2

Öğrencilerin Süreçle İlgili Görüşleri53

TABLO – 3

Öğrencilerin Etkinliklere Yönelik Görüşleri57

EKLER LİSTESİ

Ek – 1	4. Sınıf Öğrencileri İçin Hazırlanan Görüşme Soruları.....	66
Ek – 2	Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 4.Sınıf Kazanım Tablosu	67
Ek – 3	Etkinlik Yapılan Okullar İçin Onaylı Çalışma Çizelgesi	68
Ek – 4	Yapılan Uygulama İçin T.C. Eskişehir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünce Verilen İzin Belgesi	69
Ek – 5	Öğrencilerle Yapılan Görüşmeler İçin Veli İzin Belgesi Örneği.....	70
Ek – 6	Etkinlikler Sırasında Öğrenciler Tarafından Oluşturulan Öyküler.....	71
Ek – 7	Yapılan Çalışma Sürecinde Çocukların Yaptığı Resimlerinden Örnekler.....	73

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde eğitimin insan hayatındaki yeri ve önemi giderek artmaktadır. Kuşkusuz insan için her zaman önemli olan “öğrenme” kavramı, eğitim ile bir araya geldiğinde bilgiyi kazanma ve onu amaca en uygun şekilde kullanabilme becerisi olarak ortaya çıkar. Bilginin amaca uygun olarak kullanılabilmesi, bireye sunulmuş biçimiyle sağlanır.

Eğitim yaşantılarımızın vazgeçilmez bir parçası olan sanat eğitiminin amacı “sanatçı” yetiştirmek değildir. Kuşkusuz, alana özel ilgisi olan bireyler ilköğretim ve ortaöğretim dönemlerinde öğrendikleri ilk bilgilerle sanata ilişkin ilk adımı atar ve tercihleri doğrultusunda kendilerini geliştirirler. Fakat sanat eğitiminin asıl amacı estetik kaygıları olan, güzele yönelme ihtiyacı taşıyan, en önemlisi yaratıcı düşünen ve alanı ne olursa olsun yaratıcı düşünmenin getirilerini, ürettiği her üründe kullanabilen bireyler yetiştirmektir.

Görsel sanatlar dersinde renklerle ve farklı biçimlerle karşı karşıya kalınır. Renkleri ve biçimleri, uyum içinde, birbirine benzemeyen, sıradan olmayan fakat amaca uygun kullanma amacı güdülür. Görsel sanatlar dersi, bireylerin yaşamlarında da benzer şekilde karar vermelerini, ürünler ortaya koymalarını sağlayabilir.

Günümüzde önemi kavranan ve gelişimini sürdüren drama etkinlikleri de bireylere eğitim etkinlikleri içinde günlük yaşam problemlerinin benzerlerini sunmayı hedefler ve bu yaşantılar yoluyla günlük yaşamın “provasının” eğitim ortamlarında alınmasını sağlar.

Eğitim ortamlarında öğrencilere sunulan görsel sanatlar dersi ve drama, öğrencilerin bilgileri daha kalıcı ve etkili bir şekilde öğrenmesini ve yaşantılarına kolayca aktarmasını sağlayacak güce sahiptir.

1.1. SANAT EĞİTİMİ

1.1.1. Eğitim

Bilinen anlamıyla eğitim, bir bireyin belli becerileri planlanmış ya da planlanmamış belli bir süreç içerisinde kazanmasıdır. Bireylerin günlük yaşantılarında sürekli olarak planlanmamış süreçlerde yeni bilgiler öğrendiği kabul edilmektedir. Okullarda ise eğitim, eğitim yaşantıları planlanarak yani belli bir program dâhilinde ve belirli bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilir.

Eğitim genel anlamda, istendik davranış değiştirme ya da oluşturma sürecidir. Eğitimin tanımına göre istendik davranışların bireyin kendi yaşantısı yoluyla meydana getirilmesi gerekmektedir. Bireyin kendi yaşantısı yoluyla davranışında meydana gelen değişme ise öğrenmedir. Diğer bir değişle eğitim, geçerli öğrenmelerin oluşturulmasıyla gerçekleştirilmektedir (Senemoğlu, 2002).

Eğitim, bireyde davranış değiştirme, geliştirme ve uyum gibi dayanışma halinde bulunan amaçları gerçekleştirirken, genel olarak eğitim yoluyla bireyin kendini gerçekleştirmesini, insan ilişkilerini geliştirmesini ve vatandaşlık sorumluluğunu almasını amaç edinir (Balıkçı, 2001). Bu amaç doğrultusunda bireyin yalnızca bilişsel bilgiyi kazanması değil duyuşsal ve psikomotor becerileri de kazanması hedeflenir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiş, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları şöyledir;

Türk Milli Eğitimi, beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmeyi hedefler.

Bireylerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamayı hedefler.

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Türk Milli Eğitimin genel hedeflerine ulaşılabilmesi için, bireylerin yaratıcı ve eleştirel düşüncelerine olanak sağlayacak, kendilerini tanımalarına ve geliştirmelerine destek olacak eğitim ortamları yaratılmalıdır. Bu hedefler doğrultusunda, gün geçtikçe önemi daha da artan sanat eğitimi gibi alanlara dair yenilikler takip edilmeli, alanla ilgili çalışmaların eğitim ortamlarında nasıl daha verimli kullanılabileceği hakkında çalışmalar yapılmalıdır.

1.1.2. Sanat

Sanat insanlık tarihinin başlangıcından beri var olduğu kabul edilen kavramlardan biridir. Sanat etkinlikleri, geçmişten günümüze insanların duyguları ifade etme aracı olmuştur. İnsanlık, amaçları ortaya sanatsal bir ürün koymak olmasa da, düzenledikleri törenlerle, yarattıkları görsel ya da işitsel ürünlerle sanatla hep iç içe olmuştur.

Sanat insan doğasının bir gereğidir. Toplumsal yaşamın en önemli boyut ve unsurlarından biridir. İnsan olmanın gereği, varlığının bir ifadesidir. Dolayısıyla insan yaşamında formal bir sanat eğitimi olmadığını düşünsek bile sanatsal belirtiler amatörce veya spontan bir şekilde, insanın doğasından kaynaklanan bir içtepi olarak kendini farklı alanlarda gösterebilmektedir (Artut, 2004).

Sanat, insanın kendini anlatma, kendi dışındaki dünya ile iletişim kurma ve onu etkileme gibi dürtüleri ile ortaya çıkan bir olgudur. Sanatın hem bireysel, hem toplumsal yanı olduğu gibi, hem ussal, hem de duygusal özellikleri bulunmaktadır. Sanat, insanlığın birlikte kullandığı ortak bir dildir. İnsanlığın, uygarlığın gelişim ölçütüdür. Bireyin yaşam kaynaklarından biridir sanat, insan için lüks değil doğal gerekliliktir (Topçu, 2008).

İnsan hep kendisini ifade etmenin bir yolunu arar. Bu yol kimi zaman bir müzik eseri olur, kimi zaman bir resim. Kişi bir sanat eserini kendisi ortaya koymamış olsa bile, bir sanat eseri içinde kendisini ifade eden bir parça bulabilir. Kendini ifade etme ihtiyacını karşılayabilmek için sanat eserinden faydalanmak insanın doğasında vardır.

Kendini ifade etmenin doğal bir ihtiyaç olduğu, bu ihtiyacı karşılayan en özgün yolun da sanat olduğu kabul edildiğinde, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin kazanılmasını ve geliştirilmesini hedefleyen eğitimin, en önemli parçalarından birinin sanat eğitimi olduğu söylenebilir.

1.1.3. Sanat Eğitimi

Günümüzde sanat eğitimi denildiğinde akla ilk olarak okullarda verilen resim dersleri, müzik dersleri ve son yıllarda da drama dersleri gelmektedir. Bütün bu derslerin amaçları, çocuklara, bir bireyin en önemli ihtiyacı olan kendini ifade etme becerisini doğru şekilde kazandırmaktır. İnsanın, en temel gereksinimlerden biri kendisini ifade edebilmesidir. Çünkü bir birey ihtiyaçlar hiyerarşisinin üçüncü basamağına ulaştığında, sosyalleşme yani diğer insanlarla iletişim kurma ve kabul görme ihtiyacı duyar. Çocuğun bu ihtiyacını karşılayabilmesi için kendini ifade etmesi gerekir. Farklı ve anlamlı ifade becerilerinin geliştirilmesinin yolu ise sanat eğitiminden geçtiği düşünülebilir.

Sanat eğitimi yalnızca geleceğin ressamlarına yönelik değildir. Bir başka deyişle, güzel sanatlar eğitiminin amacı çocukları sanatçı yapmak değil, gelecekte hangi mesleği seçerlerse seçsinler, yetişmekte olan kuşaklara güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavratmak, onların düşüncelerini, soru sormalarını, araştırmalarını sağlayacak çalışmalarla sanatsal yaratma olgusunu gerçekleştirmektir. Bundan sanat eğitiminin yalnızca güzel sanatlara karşı özel yeteneği olanlara yönelik olmadığı sonucunu çıkarılabilir (MEB, 1997).

İnsanın uygarlaşması eğitimle gerçekleşir; ancak eğitim, insana belli konuları öğretmesi ve insanın öğrendiklerini yaşamını kolaylaştırmak için kullanması ile sınırlı olmamalıdır. Eğitim, meslek sahibi olup para kazanma ile de sınırlı olmamalıdır. Eğitim bilimsel ve eleştirel düşünebilen, insana ve doğaya sevgi, saygı duyan, kendine ve topluma karşı hak ve sorumluluklarını bilen, kısacası “aydın insan” yetiştirmek durumundadır. Aydın insan olabilmenin yolu kültür ve sanattan geçer (MEB, 2006). Bu yolun doğru olarak şekillendirilebilmesi için ise ilk olarak, sanatın ve sanat alanlarının doğru olarak tanınması gerekmektedir.

Sanatın ne olduğunu bilebilme, sanatı doğru kavrayabilme her şeyden önce bir eğitim işidir. İkisi birlikte olmadıkça çağın sanat anlayışını edinmek olanaksız değilse bile son derece zordur. Sanatın kişilikle doğrudan ilişkili olduğu, çağdaş bir kişi olabilmek için sanatın en önde gelen unsur olduğu fark edilirse ve bu fark ediş tutum ve davranışlarla kanıtlanabilirse sanat anlayışı da edinilmiş olur (Erinç, 1995; Akt. MEB, 2006). Kazanılan sanat anlayışı bireye çevresinde olup bitenleri anlama, yorumlama ve kendini ifade etme becerilerini kuvvetlendirir.

Evrensel bir dil olan sanat yoluyla insanlar, çevrelerinde olup bitenleri algırlar. Algı, ayrıntıları görme, duyma, hissetme ve bağlantıları kurma yeteneğidir. Drama çalışmalarının en önemli amacı da algı eğitimidir. Yaparak yaşayarak öğrenmenin temel alındığı bu tür çalışmalarda bir sanat formu aracılığıyla kendini ifade eden kişi, bundan estetik bir zevk alır. Kendisinin ve grubun bilgi ve deneyimlerinden yararlanan katılımcılar drama çalışmalarında yaratıcı süreç yaşarlar. Bu süreçte düşünülen, yaşanan, yapılan her şey katılanların tasarımına bağlıdır. Ayrıca bu süreçte insana bağlı değerlerin farkına varılır (MEB, 2006).

Sanat eğitimi anlayışı, öğretebilirliğiyle, çocuk ve genci yalnız duyarak değil, düşünerek, tartıp biçerek, eleştirerek, yaşayarak yapmaktan çok, yapılanın üzerinde düşünerek, kendini gerçekleştirmek, çevreyle ilişki kurmak ve bu çevreyi düzenleyebilmek için neler gerektiğini hesaplayarak; dış dünyadan koparak değil tersine onunla bağdaşarak, insanın her alanda yaratıcı, tasarlayıcı, düşünce üreten yanını pekiştiren bir eğitimidir. Sanat eğitiminin konuları içine, geçmiş ve şimdiki

zaman girmekte, kuram ve uygulama ile üretici ve tüketici süreçler hep bir arada yer almaktadır (San, 1983; Akt. Balıkcı 2001).

Geleceğin yetişkininin yapıt vererek ya da dışarıdan izleyerek, okuyarak, dinleyerek, sanat etkinliklerine katılımlarını sağlayacak duygularını, duyarlılığını ve yaratıcılığını harekete geçirecek, edindiği bilgilerin de katkısıyla tüm zihinsel süreçleri canlı tutacak eğitimin verilmesi kaçınılmaz bir gerçektir (MEB, 1997). Eğitimin hedefi, yazan-okuyan, gösteren-gören, anlatan-anlayan bireylerin yetişmesidir. Bu hedefe ulaşılabilmesi için atılması gereken temel adımlardan biri, eğitimde sanat eğitiminin önemsenmesi ve gereğinin yapılmasıdır.

Sanat eğitimi denildiğinde ilk akla gelen, okulöncesi eğitim döneminden itibaren çocukların gelişiminde göz ardı edilemez katkıları olan alan görsel sanatlar eğitimidir.

1.1.4. Görsel Sanatlar Eğitimi

Resim-iş eğitimi dersi olarak bilinen, işlenen, sanat eğitimi dersi Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca, İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün teklifinin değerlendirilmesiyle, 2006-2007 öğretim yılı itibariyle Görsel Sanatlar Dersi olarak değiştirilmiş ve içeriği düzenlenmiştir. *(Milli Eğitim Bakanlığının 11.09.1992 yılı 287 sayılı kararı ile Resim-iş Dersi Öğretimi Programı olarak belirlenen ders, 11.09.2006 yılı 351 sayılı kararı ile Görsel Sanatlar Dersi Eğitimi Programı olarak değiştirilmiştir.)*

Görsel Sanatlar dersi içerik olarak; görsel sanat kültürü, müze bilinci ve görsel sanatlarda biçimlendirme olmak üzere üç öğrenme alanında eğitim ve öğretim yapmayı hedeflemektedir. Böylece görsel sanatların diğer dallarıyla da ilgilenen ve öğrenciyi yönlendirebilecek esnekliğe sahip bir program yapılandırılması amaçlanmıştır. Bu programla sanattan zevk alan, sanatı içselleştiren, bilinçli, estetik zevke sahip ve eleştiri yapabilen nesiller yetiştirilmesi hedeflenmektedir (MEB,

2006). Günümüzde bireylerin çalışma alanları ne olursa olsun, evrensel anlamda nitelikli işler ortaya koyabilmeleri için bu özelliklere sahip bireyler olarak yetişmeleri ön koşullardan biridir. Çocukların, kendi kültürünü ve dünya kültürlerini tanıyan, ifade edebilen ve gerektiğinde farklı kültürleri estetik bir bakış açısıyla bir araya getirebilen bireyler olarak yetişmesi sanat eğitiminin en önemli görevlerinden biridir.

Günümüz bilişim çağında yaratıcı, girişimci, sorun çözücü, bilgiyi yapılandırıcı ve dönüştürücü bireylere gereksinim duyulmaktadır. Bu bağlamda, özellikle çoğu gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ülkelerde “yapılandırımcılık” tanımlamasıyla “öğrenci merkezli” yeni bir eğitim uygulama modelinin hayata geçirildiği gözlenmekte, “öğrenci merkezli” eğitim modelinin çağın ve günün gereklerine daha uygun olduğu düşünülmektedir. Öğrenci merkezli bu eğitim modeline göre en önemli öge öğrencinin kendisidir. Onun ilgileri, gereksinimleri ve beklentileri, yapılandırımcı modele uygun olarak hazırlanacak programların, temel ilkelerini oluşturmaktadır. Program, her aşamasında öğrencilerin ilgi, istek, gereksinim ve beklentileri göz önünde bulundurularak öğretmene de esneklik sağlayan bir yaklaşıma sahiptir. Öğrenme süreci öğrencinin etkin katılımını, öğretmenin ise rehberliğini sağlayacak bir biçimde düzenlenir. Sanat eğitimi oyunla başlar ve öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yatkınlıklarını keşfetmesine ortam yaratır (MEB, 2006).

Örgün eğitimin, Türk Milli Eğitiminin ve toplumsal ihtiyaçların bireyden beklentileri göz önüne alındığında; yaratıcı, girişimci, yapılandırıcı, analiz ve sentez becerileri gelişmiş, eleştirel düşünebilen bireylerin yetiştirilebilmesi için görsel sanatlar eğitiminin eğitim çatısı altında ne kadar önemli bir yeri olduğu görülür. Görsel sanatlar dersinin bu önemi doğrultusunda, onu belli ilkeler çerçevesinde amaca uygun olarak kullanmak, dersin verimliliğini en üst düzeye çıkaracak düzenlemeleri yapmak gerekir.

1.1.4.1. Görsel Sanatlar Dersinin Gerekliği ve İlkeleri

Görsel sanatlar dersi, insanın yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması ve estetik eğitiminin uygulanmasının hedeflendiği alanlardan biridir. Görsel sanatlar dersi, genel eğitimin bir bölümü içinde yer alsa da kendine özgü eğitim yasaları ve yöntemleri olan bir alandır. Öğrenciler bu derste algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinin de katıldığı süreç içerisinde kendilerini ifade ederler. Çağımızı sadece araç-gereç dünyası olmaktan kurtarıp, sanatla zenginleştirerek, insani bir zenginliğe kavuşturmak bu eğitimin temel amacıdır. Görsel sanatlar dersi sadece sanat eğitimi vermekle kalmaz, bireylerin tüm gelişimlerine yardımcı olur. Sanat yoluyla, insanlar kişisel bütünlüğe kavuşurlar, dolayısıyla toplumsal bütünlük de sağlanır.

Görsel sanatlar eğitiminin ilkeleri şöyledir;

- Her çocuk yaratıcıdır.
- Uygulamada bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır.
- Uygulamalar sırasında iki ve üç boyutlu çalışmalara yer verilmelidir.
- Dersler ilginç duruma getirilmelidir; konuyu direkt vermek yerine, konuyu ilginç bir dille anlatılmalı, oyunlarla öğrenciye yaşatılmalı, konuyla öğrenci arasındaki duygusal ilişki sağlanmalıdır.
- Görsel sanatlar eğitimi çocuğa göre olmalıdır.
- Teorik bilgiler çalışmalar esnasında verilmelidir.
- Değerlendirme yapılırken gelişme süreci göz önünde tutulmalıdır. Çalışmalar tek tek değil, gelişme süreci de göz önüne alınarak yapılmalıdır (Vural, 2005).

1.1.5. Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları

Her birey doğumundan itibaren, fiziksel, zihinsel ve duyuşsal olarak gelişmeler gösterir. Fiziksel olarak olgunlaşma ve zihinsel-duyuşsal beceriler edinme

gelişmeyi sağlar. Bireyin bütün hayatı boyunca, her becerisiyle ilgili olarak devam eden gelişiminin resim yapması üzerindeki etkisini Yavuzer (2007) şu şekilde anlatır:

“Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinde de belirgin bir değişim dikkatimizi çeker. Kâğıda yapılan ilk işaret ve çizgi, giderek birer sanat evresine dönüşerek gelişimini sürdürür.

Zaman zaman duran ama daha sonra yerini bir sonraki evreye bırakan bu sanat gelişimini belirtmek ve anlatmak oldukça zordur. Yalnız sanatın sürekli gelişen bir süreç olduğunu belirtmek yerinde olur. Her çocuğun bir sanat evresinden diğerine aynı zamanda ulaşması söz konusu değildir. Ancak yine de çocukların hemen hemen hepsi -gelişim farklılığı gösteren çocukların dışında- gelişimin diğer yüzlerinde olduğu gibi sanatın gelişimi açısından da aynı yaşlarda aynı evrelerden geçerler.”

Çocuk resminin gelişim evreleriyle ilgili olarak, birbirine yakın fakat farklılıklar gösteren sınıflandırmalar söz konusudur. Bu sınıflandırmalarda yaygın olarak kabul gören sınıflamaya göre çocuk resmindeki gelişimi beş evrede ele alır:

1. Karalama Dönemi (2-4 yaş)
2. Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş)
3. Şematik Dönem (7-9 yaş)
4. Gerçekçilik (gruplaşma) Dönemi (9-12 yaş)
5. Görünürde Doğalcılık dönemi (12-14 yaş)

Resim gelişim evrelerine göre, ilköğretim 1.sınıf öğrencileri eğitim yaşantılarına 2. evrede başlar, bu sınıfı 3. evrede tamamlarlar. 2. sınıf öğrencileri 3. evrede başladıkları dönemi yine bu dönem içinde tamamlarlar. 3.sınıf öğrencileri için yine dönem içerisinde bir evre değişimi söz konusudur. Bu sınıf öğrencileri 3 ve 4. evre arasında değişiklik gösterebilirler. 4. sınıf da bütün öğrencilerin tek bir evrenin özelliklerini yansıttıkları bir dönemdir. Tüm öğrenciler 4. evre özelliklerini gösteririler. 5. Sınıf öğrencileri ise 4. evrenin sonlarında olup 5.evreye geçiş yapabilirler.

1.1.5.1. Karalama Dönemi:

İlk yıllarda çocuk kâğıt üzerine gelişigüzel bir takım çizgiler çizer. Bu evre, Karalama Evresi olarak tanımlanabilir. Çocuk kendini yalnız çizerek, boyayarak değil, yazılı bir biçimde ifade etmeye başlamıştır. 2-4 yaşlarına rastlayan karalama evresindeki gelişimin belirli bir düzen içinde olduğu görülür. Başlangıçta kağıdın üzerine gelişigüzel konulan işaretler şeklinde görülen karalama, zamanla yetişkinler tarafından tanınabilecek düzeyde çizgilere dönüşür (Yavuzer, 2007).

Çocuk bu aşamada yalnız kağıt üzerine değil, her bulduğu uygun şeyle her şeyin üzerine resim çizer. Elindeki cisimlerden çizgiler çıktığını keşfetmesi, çizgilerin cismi ittikçe uzaması ona zevk verir. Çizgiler her yöne doğru çizilir (San, 1979).

1.1.5.2. Şema Öncesi Dönem:

Şema öncesi dönem evresinde çocuk, canlandırmak istediği obje ya da kavramla ilişki kurma kaygısını yaşamaya başlar. Bu ona büyük bir doyum sağlar. Şema öncesi dönemdeki çocuklar genellikle yaptıkları resimleri göstermek ve açıklamak arzusundadırlar. Bu evrede çocuklar kişilik ve gelişimlerinin özelliklerini vurgulayan türde resimlerini açıklamaya çalışırlar. Bu yaştaki çocuklar gördükleri bir nesneyi kopya etmek istemezler (Yavuzer, 2007).

Çocuk çevresindeki nesnelere gördüğü ve o nesnelere ilişkin algısı olduğu halde simge yaratmakta çok güçlük çeker. Bunda kassal güçsüzlüğün yanında, çocuğun yarattığı çizgilerin kendisine yeterli görünmesinin de payı vardır (Kırıçoğlu, 2002).

1.1.5.3. Şematik Dönem:

Küçük çocuklar pek çok denemelerden sonra, insan ve çevresi hakkında belli bir görüşe sahip olur. Bu görüş resmine belirli "şema"lar halinde yansır. Çocuğun bir şeyi nasıl gördüğü; o şeye verdiği duygusal anlam, deneyimleri, bir objeye dokunarak ya da objenin nasıl hareket ettiğini veya davrandığını izleyerek

etkilenmesi şemanın oluşumunu belirler. Bu dönemdeki şemasında çocuk artık kendini çevresinin merkezi olarak görmemektedir. En önemlisi de çocuk artık daha az kendine yöneliktir ve daha objektif bir biçimde kendisinin farkındadır. Çocuk, resimlerinde yer çizgisi kullanarak, kendisini diğer insanlarla ilişkili gördüğünü gösterir (Yavuzer, 2007).

1.1.5.4. Gerçekçilik Dönemi:

Bu yaşlardaki çocuk artık toplumun bir üyesi olduğundan haberdardır ve bu haberdar oluşu çizgilerine yansıtmaya başlamıştır. Bu dönemdeki çocuğun daha önceki çalışmalarına oranla daha ayrıntılı çizimler çizdiği ve daha gerçekçi bir yaklaşımda olduğu gözlenmektedir. Bu evrede çocuk ayrıntıya ilgi duyarken, giderek resimlerini göstermekten hoşlanmaz, onları açıklamaz. Artık renkler gelişigüzel seçilmek yerine, gerçeğe uygun bir biçimde seçilmeye başlanmıştır (Yavuzer, 2007).

Zihinsel olgunlaşmaya paralel olarak çocuğun çözümsel davranışları artar; nesnelere gerçek büyüklük oranlarına sadık kalma kaygısı belirir. Artık erken yılların naif ve özgür havası kalkmış, bu çağda çocukta, içinde yaşadığı kültür ve toplumun bazı zevk ölçülerine uyma kaygısı egemen olmuştur. Anatomiye uygun, elbiseler giymiş olarak çizilen insan figürleri bol ayrıntılı olarak işlenirler. Figür ve diğer öğeler arasındaki ilişki, düzenleme bakımından kurallara uymaya başlamıştır. Mekân ve perspektif artık kendini gösterir, yer çizgisi yukarı çıkar, toprak kendi rengine boyanır. Kesişmeler yer alır (San, 1977).

Konu seçimlerinde bireysel farklılıkların yanı sıra cinsiyet önemli bir etken olmaktadır. Kızlar erkeklerden, erkekler de kızlardan nefret eder görünürler. Çizimlerde erkek çocuklar genellikle zorlukların üstesinden gelen kahramanlar, maceraperestler, avcılar, dağcılar, uçak ve otomobilleri tercih ederler. Kızlarda ise moda, dekoratif süslemeler, bebekler, kadın yüzleri, çiçek ve duygusal özellikleri yansıtan romantik, heyecan verici bazı figürler resimlerinde egemen olmaktadır. Ayrıca bu tür konu seçimlerinde televizyon etkili olabilmektedir (Artut, 2002).

Resim-1 Gerçekçilik Dönemi Çocuk Resimlerine Bir Örnek

Özellikle günümüzde en önemli çevresel etkenlerden olan internet, televizyon ve bilgisayar gibi uyaranların etkilere karşı öğretmenler, öğrencilerin ilgisini çekecek, onları alternatif çözümler üretmeye yönlendirecek, hayal dünyalarını geliştirecek etkinlikler planlanmalıdır.

Öğretmenler bu yaş grubuna giren çocuklara, hem realist hem de yaratıcı yaklaşımları destekleyen, ortam sağlayan tutum sergilemelidir. Onlara fotoğraflardan resimler çizmenin fazla bir şey kazandırmayacağını, resimlerin fotoğraf anlamına gelmediğini görmeleri, doğadan veya imgesel-hayali resimler çizmenin, betimlemenin onları farklı bakış açıları ve düşünce zenginliğine ulaştırabileceği vurgulanmalıdır (Artut, 2002).

Bu dönemde seçilecek konular, derslerde yapılacak etkinlikler kadar önem taşır. Öğrencilerin günlük yaşamları ile ders arasında ilişki kurabilecekleri, günlük yaşamlarında gözlem yapabilecekleri konular tercih edilmelidir.

Bu grupta işlenebilecek konular arasında sakin veya coşkulu, duygusal içerikli resimlerden anlamlı sonuçlar alınabilir. Bu konular; çevremizde pazaryeri, market alışverişleri, bayramlar, köyde düğün-köy yaşantısı, mevsimler, kışa hazırlık, doğum

günleri, kırdaki çiçek toplamak, çevremizde trafik, masal- öykü ve efsanelere dayalı betimlemeler olabilir (Artut, 2002).

1.1.5.5. Görünürde Doğalcılık Dönemi:

Ergenliğin başlangıcına rastlayan bu dönemde çocukların giderek doğal çevrelerinden haberdar oldukları dikkat çeker. Çocuk ya da ergen, bu dönemde yakın çevresinde gördüğü objelerin orantılarını, boyutlarını, derinliklerini çizgilerine yansıtmaya çalışır. Bu evrede, cinsel farkındalığın yansımalarıyla insan figürü büyük bir ayrıntıyla çizildiği ve renklerin en iyi biçimde kullanıldığı görülür (Yavuzer, 2007).

Öğrencilerin zevkle katılım gösterdikleri, kişiliklerinin gelişimi için önemli bir yeri olan görsel sanatlar dersinin içeriği ve işlenişi, önemi doğrultusunda geliştirilmektedir. Yapılan etkinlikler ve içerik düzenlemeleri bu önemli dersin hedefine daha anlamlı ve hızlı bir şekilde ulaşmasını hedefler. Öğrencilerin içinde buldukları dönemler yapılacak etkinliklerin, kullanılacak malzemenin, ihtiyaç duyulan zamanın belirlenmesinde etkindir. Bu nedenle yapılan düzenlemeler öğrencilerin buldukları yaş grubunun ve çizgisel gelişim evrelerinin özelliklerine göre saptanır.

1.2. DRAMA

Alanla ilgili çalışmalar drama kelimesinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir. Başlangıçta kelime anlamıyla paralellik gösteren “drama” süreç içerisinde terimsel bir anlam kazanmıştır. İnsanların günlük yaşantılarından ortaya çıkan, tiyatro sanatıyla kavramsallaşan ve günümüzde eğitim denildiğinde de akla gelen bu kavram için yapılan tanımlar, eğitimde drama kavramının içeriğinin oluşmasında da etkilidir.

‘Drama’ sözcüğünün Antik Yunan’da kullanılan ve yapmak, etmek, eylemek ve hareket anlamlarına gelen ‘dran’ ve eylem anlamını taşıyan ‘dromenon’ sözcüklerinden türemiş olabileceği düşünülmektedir. Drama sözcüğünün Antik Yunan’daki bir başka anlamı da oynamaktır. Antik tiyatronun gelişimiyle birlikte drama sözcüğü yalnızca bir şey yapmak, etmek, eylemek anlamında kullanılmaz; bir kişinin karşısındaki kişi ya da kişilere anlamlı olan bir şey yapması anlamında da kullanılır (San, 2002).

Dram sanatının ilk klasik ilkelerini ortaya koyan Aristoteles, bunu, “yaşamdaki bir olayın ya da hareketin yeniden yaratılması” olarak açıklamıştır. Başka bir deyişle, dram sanatı yaşamın kendi değil, ama yaşamdaki gerçeğin *yansılanması*’dır; gerçekliğin olduğu gibi aktarılışı değil, gerçekliğin belli bir kimsenin yaratış özellikleri ile yansılanmasıdır (Nutku, 2004).

Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman soyut bir kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği ‘oyunsu’ süreçlerde anlamlandırması, canlandırmasıdır (San, 1991). Nutku’ya (1976) göre drama, insanın yaşamı boyunca süren bir eylemdir ve insanın kafaca sağlığına bağlıdır. Kısaca drama; “Yaşama Sanatı”dır (Akt; Topçu, 2008).

Drama; bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir tümceyi, bir düşüncüyü, bir yaşantıyı ya da bir olayı tiyatro tekniklerinden de yararlanarak, oyun/oyunlar gerçekleştirerek canlandırmaktır. Bu canlandırmanın gerçekleşebilmesi için, küme (grup) içinde daha küçük kümelerle (gruplarla) tartışarak düşünce alış-verişi yapma, değerlendirme, yargılama, eleştiri gibi düşünsel boyutta çalışmaların da yapılması gereklidir. İçeriği uygun ve tiyatro ile ilgili boyutlar dolayısıyla, katılımcılara “eğlenme ve haz alma” duygusunu tattırır. Kümedekiler ve küme yönlendiricisiyle (liderle) paylaşılan bu haz kuşkusuz estetik bir hazdır (tiyatro, drama ve oyun biçimleri sanatsal ve estetik nitelikler taşır) (Öztürk, San, 2003).

Drama hayali düşüncenin eyleme dönüştüğü bir süreçtir. Bu süreçte katılımcı, empati yoluyla kişiselleştirmeye/ temsil etmeye yönelir. Bu kişiselleştirme, dış dünya ile kurulan karşılıklı ilişki yoluyla anlamı oluşturur (MEB, 2006).

1.2.1. Drama İle İlgili Terimler

Giderek yaygınlaşan uygulamalarla çocuk eğitiminde önemli bir yer tutan bu teknik için çocuklarla doğrudan doğruya çalışan çeşitli uzmanlar, “drama” terimini kullanmayı tercih ederler. Ancak drama tek başına açıklayıcı bir terim değildir (Önder, 2004). Drama ile ilgili oluşan her terim özünde drama ile bağlantılı olsa da içerik olarak farklı özellikler gösterirler. Bu nedenle drama kavramıyla ilişkili terimleri bilmek drama süreçlerinin sağlıklı gelişmesi için önemlidir.

1.2.1.1. Psikodrama:

Amaç, katılan bireylerin katarsis elde etme ve içgörü kazanmaları yolu ile psikolojik gelişimlerinin sağlanması ve böylece tedavi edilmeleridir. Psikodramanın, bir terapi tekniği olarak, uzman kişilerce, özellikle bu konuda eğitim almış klinik psikologlar tarafından uygulanması gerekir (Önder, 2004).

Psikodrama, psikolojik ve sosyal sorunları katılımcılarla hayatlarındaki ilgili olaylar hakkında konuşmakla yetinmek yerine, onları yeniden canlandırmaya yönelten araştırma yöntemidir. Bu yöntemle yapılan psikodrama oturumlarında, arınma sağlama ve iç görü kazanma, gerçeği test etme ve mantıklı düşünceler geliştirme, öğrenme ve davranış değişikliği geliştirmek amaçlanmaktadır (Blatner, 2002; Dökmen, 2005; Akt, Karataş ve Gökçakan,2009).

1.2.1.2. Yaratıcı Drama:

Winifred Ward ve McCaslin gibi uzmanların, çocukların katıldıkları drama etkinliklerini tanımlamak için kullandıkları bir terimdir. Bir diğer yaklaşıma göre ise,

yaratıcılığı geliştirmek için çocuklarla yapılan drama etkinliklerini kapsar ve eğitici drama denilen eğitim tekniğinin bir alt t¼r¼ olarak kabul edilmektedir (Lindvaag ve Moen, 1980; Siks, 1983; Akt, Önder, 2004).

"Doğaldır, yazılı bir metni yoktur, sahnelenmesi gerekmez, olay merkezlidir, lider tarafından rehberlik edilen katılımcılar. Yaşadıkları ve hayal ettikleri durumları yaratıcı drama şekli içinde yansıtırlar. Lider grubun keşfetmesi, gelişmesi, fikirlerim ve duygularını dramatik oyunlar yoluyla ifade etmesi için rehber olur (Heinig ve Stillwel,1981; Akt, Ömeroğlu, 1992)

1.2.1.3. Drama Oyunu:

Eğitici drama etkinliklerinin oyuna benzer niteliklerinden dolayı kullanılan bir terimdir. "Bir olay, öyk¼, konu, kavram, nesne ya da rol¼n taklit edilerek canlandırıldığı oyun" olarak da tanımlanabilir. Drama etkinliklerini "boz yap", "lego", "elim sende", "kızmabirader", gibi oyunlardan ayırt etmek için uygun bir terimdir (Önder, 2004).

Oyunun b¼t¼n özellikleri dramada da mevcuttur. Dramada yaşamın yansılanması canlandırma yolu ile olur. Bu canlandırmada rol oynayan yalnızca insan görünümünde değil hayvan, bitki, nesne, böcek gibi görün¼mlerle de seyirci önüne çıkar. Ancak bunların tüm¼nde insan ve insanı ilgilendiren şeyler vardır (Özcan, 2004).

Dramanın hedefleri çocukların oyuna başlaması ile birlikte gelişmekte ve giderek sistematik bir niteliğe ulaşmaktadır. Drama, çocukların oyunlarından hareket ederek kendi sistemini kurmaktadır. Oyun, dramanın gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun sosyal ve psikolojik yönden de kişilik kazanmasına katkıda bulunur (Seachore, 1976; Akt, Karakaya, 2007)

1.2.2. Eğitici Drama

Önder (2004), eğitici dramadan bahsederken “Varoluşun mutluluk verici dengesi, ortak insanlık potasına ait olduğunu algılamakla gerçekleşebilir.” der. Eğitimde artık oldukça önemli bir kavram olan eğitici dramanın en önemli noktalarından biri kuşkusuz öğrencinin kendisinin var olduğuna inanması, varlığını ortaya koyması ve eğitim yaşantısının bir parçası olduğunu hissetmesini sağlamasıdır. Öğrencilerin okuldaki yaşantılarını günlük yaşantılarına genelleme özellikleri, drama destekli eğitim aracılığıyla kendilerini tanıyıp, kabul edip, yaşamın da bir parçası olduklarını fark etmelerini sağlar.

Eğitimde dramada, oyun süreçlerindeki ve yaşam durumlarındaki “dramatik an”lar lider/öğretmene, grup içi etkileşim süreçleri içinde yaratılır. Drama; eğitim, sanat ve kültür gibi temel disiplinlere dayalı bir alandır (MEB, 2006).

Eğitici drama konusunda, farklı uzmanlar çeşitli tanımlar yapmışlardır. Lindvaag ve Moen’in (1980; Akt, Önder, 2004), genel tanımlarına göre, eğitim amaçlı drama; özel olarak düzenlenen yaşantıları somut bir şekilde hissetme yolu ile sosyal, evrensel ve soyut kavramların, tarih, edebiyat gibi konuların canlandırılarak anlamlı hale getirildiği, öğrenildiği bir eğitim tekniğidir . Eğitici drama; önceden belirlenmiş açık ve net eğitim amaçları olan, tüm çocukların kendi öğrenmeleri birlikte, daha çok büyük motor hareketlerle yaptıkları, ifade etmeye, rol oynamaya, canlandırmaya ve tartışmaya dayalı grup etkinlikleridir (Önder, 2004).

Eğitimde drama ya da yaratıcı drama alanlarının temel amaçları bireydeki tüm bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış alanlarını geliştirmektir. Bu durum bile eğitimin geniş bir alanını kapsar ve yaşamda eğitimle ilgili olmayan, eğitici olmayan bir eylem, etkinliğin bulunmadığını gösterir. Özetle eğitici olmayan bir dramadan söz edilemez. Çünkü tüm drama yaşantıları eğitseldir, eğitimle ilgilidir. Bu yanıyla da tiyatrodan ayrılır. Bunların en başında yaratıcılık olmak üzere, kendini tanıma, iletişim becerilerini artırma, demokratik tutum ve davranış geliştirme gelir (Adıgüzel, 2009).

Eğitimde drama, herhangi bir konuyu, doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak bir kümeyle ve küme üyelerinin birikimlerinden, yaşantılarından yola çıkarak canlandırmalar yapmaktır. Bu canlandırma süreçlerinde, oyunun genel özelliklerinden yararlanır ve bir lider, drama öğretmeni/eğitmeni eşliğinde ve yapılacak çalışmanın amacına, kümenin yapısına göre önceden belirlenmiş ortamda eğitimde drama süreci gerçekleştirilir (Adıgüzel, 2009).

Drama çocuklara; eleştiriden ve alaydan uzak, diledikleri tüm davranışları deneme olanağı verir. Başka bir deyişle drama, çocukların özgürce rol yaparak bir kişiyi canlandırmalarını ve başkalarının duygularını anlamalarını sağlar. Drama çocukların öğrendikleri sırada hata yapma korkusu olmaksızın riskleri göze almaları, sorunlarla korkusuzca yüz yüze gelmeleri, kendi kararları ve seçimlerini dramatik bir çerçevede yansıtmalarını olanaklı kılar (Üstündağ, 2002).

Sınıf içi dramatik etkinliklerde çocuklar, durumu sadece izliyor görünseler bile, durumu algılama olanağı bulduklarından edindikleri yaşantılar onlar için önemlidir. Dramatize edilen bir konuyu izleyici durumunda olanlar olayı yalnızca yaşarken, dramatize edenler açısından hem yapma hem de yaşama olayı söz konusudur (Bilen, 2002).

Eğitimin en sık üzerinde durulan amaçlarından biri çocuğun bir birey ve toplumun bir üyesi olarak en iyi şekilde büyütülmesidir. Bunu gerçekleştirmek için bazı eğitimsel amaçlar oluşturulmuştur. Bu amaçlar değişse bile, sanattaki yeteneklerin edinilmesi, değerlendirilmesi ve bilginin gerekliliği üzerinde genel bir anlaşma vardır. Çoğu eğitim programları çocuğun:

- Okuma, yazma, matematik, fen ve sosyal çalışmalarda ve sanatta verilen yeteneklerin geliştirilmesini,
- Fiziksel ve zihinsel sağlığın geliştirilmesini,
- Düşünme yeteneğinin geliştirilmesini,
- Değerler oluşturmasını, inanç ve umutlarını ifade edebilmesini,

- Estetik anlayışı geliştirmesini, sözcükler, renkler, ses ve hareket gibi araçları kullanabilmesini,
- Yaratıcı bir şekilde büyümesini ve kendi yaratıcı gücünü denemesini sağlamaya çalışmaktadır (McCaslin, 1990; Akt, Adıgüzel, 2009)

Eğitsel dramanın, tüm bu tanımlar ve açıklamalar ışığında, söz edilen bu eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için bir yol olduğunu söylenebilir. Ayrıca farklı derslerin içinde de geçerli bir teknik olduğu kabul görmektedir.

1.2.3. Eğitimde Drama Uygulamalarının Tarihçesi

Eğitimde drama kavramı, drama tekniklerinin özel olarak çocuklarla uygulanmasıyla gelişmeye başlamıştır. Yetişkinlerle tiyatro çalışmaları esnasında daha verimli sonuçlar alabilmek, oyuncunun içsel süreçlerini tanımaya olanak vermek adına yapılan drama çalışmaları bir süre sonra “çocuk tiyatroları” ve “çocuklar için tiyatro” kavramlarıyla, “çocuk ve drama” olarak bir araya gelmiştir. Bu alanla ilgili çalışan uzmanların II. Dünya Savaşı sonrası çocukların olumsuz yaşantılarını atlatmalarına yardımcı olmak ya da göçmen çocukların sosyal topluma uyumlarını sağlamak için yaptıkları çalışmalar bu alanın gelişmesindeki ilk adımlardır denilebilir.

20. yy.ın başında, (1911’lerde) sınıfta uygulanan ilk drama dersleri ile ilgili olarak, bir köy öğretmeni olan Harriet Finlay-Johnson’ın adı geçer. Bu ilk uygulamalar bir tür “make believe play” (öyleymiş gibi yapma oyunu) biçimindeydi. Bu arada “Eğitimde Drama”ın kuramsal temelleri atılıyor, pek çok yayın yapıyordu. Okul oyununun okul temsilleri ve tiyatrodan çok farklı bir olgu olduğu, Sully gibi, daha birçok çocuk psikologunca aydınlatılıyordu. Sully şöyle demektedir; “Dramatizasyon çocuğun kendine yeni bir çevre yaratmasıdır. Drama’da rol oynayan çocuğun aldığı zevk, herhangi bir izleyicinin değerlendirmesine bağlı değildir.” Böylece Drama, bir süreç ve özellikle bir öğrenme süreci olarak Finlay-johnson’ın

çok doğru olarak anladığı biçimde, gelişimine başladı; ancak sonraki elli altmış yıl içinde o kadar iyi değerlendirilemedi.(Bolton,1985; Akt, San,1989)

Peter Slade, 1920'lerden itibaren çocuk grupları ile drama çalışmalarını denemeye başlamıştır. Kendisine özgü bir drama yöntemi geliştirmiş (1954) ve "Çocuk Draması" adını verdiği kitabında yöntemini tanıtmıştır. "Çocuk Dramasına Giriş" adlı kitabı ise 1976'da yayımlanmıştır. Peter Slade (1976), çocuk dramasını özel bir sanat türü olarak, tiyatroya bir alternatif olarak görmüştür. Ancak tiyatro ile benzediğini de tamamen yadsımaz. Ona göre drama, tüm çocuklar için bir oyundur ve çocuk gelişimine önemli katkıları bulunabilir. Drama ve oyun iç içe geçer. Drama oyunu sayesinde çocuğun tüm kişiliği, hem bedeni hem de zihinsel yapısı gelişebilir (Önder, 2004). Slade, 1954'lerde Finlay-Johnson'ın "make believe play"ine doğallık boyutunu katarak "kendiliğindenlik öğesinin ve bugün kullandığımız anlamda doğaçlama tekniğinin de işin içine girmesine ön ayak olmuştur (San, 1989).

Brian Way, Slade'in öğrencisidir. II. Dünya Savaşı sırasında çeşitli güçlükler yaşayan çocuklara drama yolu ile yardımcı olmaya çalışmıştır. "Drama Yolu İle Gelişim" (1967) adlı kitabında çocuklara, kendine güven duygusunun nasıl kazandırılacağı ve çocukların kendi kaynaklarını keşfetme ve kullanmalarına nasıl yardım edilebileceği konusunda örnekler vermiştir. Way drama ve tiyatroyu birbirinden kesinlikle ayırır. Drama, tiyatro ile kesinlikle özdeş değildir. En önemli fark şudur: Tiyatro bir seyirci kitlesine yöneliktir, seyirciler için oynanır. Dramada ise katılanların kendi yaşantıları önemlidir. Amaç çocuğun drama sayesinde gelişmesidir (Önder, 2004). Brian Way, sınıfta dramaya duygusal yaşantıları ekledi. Anında yaşanan ve simgesel olmayan duygusal yaşantılarla, öğrencinin dikkatinin yoğunlaşması, duyarlılığı ve imgeleme gücünün gelişmesi hedeflendi (San, 1989).

Winifred Ward, 1923'te üniversitede yaratıcı drama eğitimine başlamıştır. Yayımlanan kitapları "Drama İçin Öyküler" (1952) ve "Çocuklarla Oyun Hazırlama" (1957)'dir. Ward da tiyatro ve dramayı birbirinden ayırır: Çocuk tiyatrosu, çocuk seyircilere güzellik ve zevk, mutluluk ve neşe aktarır; yaratıcı drama ise katılan

çocuklara, kendilerini geliştirmeleri ve grupta birbirleri ile işbirliği yapabilmeleri konusunda önemli yaşantılar sağlar (Önder, 2004).

Viola Spolin, 20. Yüzyılın ikinci yarısında oyunculuk eğitiminde görülen dramaya yönelme sürecinde, çağdaş tiyatro eğitiminde dramanın yerinin yoğun olarak tartışıldığı bir dönemde son derece önemli bir noktada durur. Spolin yıllarca bir çok oyun ve egzersiz sayesinde bedensel duyarlılık, konsantrasyon, gevşeme, kendiliğindenlik ve yaratıcılık gibi eşsiz değerleri grup çalışmasında ortaya çıkartmıştır. Spolin'e göre oyunların dışında çocukların kendilerini içinde buldukları dünyaya katkıda bulunacakları pek az yer vardır. Büyüklerin denetledikleri ve çocuklara ne yapmalarını buyurdukları dünya, çocuklara toplum sorumluluğunu kabul etme ve eylemede pek az fırsat verir (Uyanıksoy, 2007).

Viola Spolin, (1963) "Tiyatro İçin Doğaçlama" adlı kitabında, çocuğun içinden geldiği gibi rol oynamasının, kendini ifade etme yönünden önemini vurgulamıştır. Çocuk doğaçlama sırasında, yani o anda içinden geldiği gibi oynarken, kim olduğunu, nerede olduğunu, ne istediğini, ne yaptığını, hissettiği duyguları kendisi belirler ve kendi istediği biçimde ifade eder. Spolin duygular ve duyguların bedensel olarak ifade edilmesi arasındaki ilişkiye önem vermiş ve insanlara; "duygunu göster, duygunu görünür hale getir" önerisinde bulunmuştur. Böylece ona göre drama, yaşantılar yolu ile kendini, duygularını ifade etmek için bir araçtır (Önder, 2004).

Dorothy Heathcote, 1970'lerde "drama"yı yeniden tanımlamaya girişmiş ve drama ve eğitim arasındaki ilişkileri yeniden incelemiştir. Bu arada drama öğretmenine düşen rol de yeniden incelenmiştir. Konular, ilkeler, kullanım alanları, sonuçlar ve sorumluluklar gözden geçirilmiştir. O, çocuk ve ergenlere kendilerini ifade etme fırsat ve özgürlüğünü hemen vermemiştir, ona göre bir çocuk önce kendini ifade etmeye hak kazanmalıdır (San, 1989). Onun yaklaşımına göre, çocuklar gerçek yaşamda yaşadıklarını anlamak için dramadan yararlanabilirler. Drama okul programının her alanında kullanılabilir. Heathcote'un tekniğinde, öğretmenin drama etkinliğinde bir rol üstlenmesi gerekir. Etkinliğin ortasında, öğretmen gerekli görürse

etkinliği durdurabilir, açıklama yapar ve öğrencileri tartışmaya yönlendirir. Heathcote'a göre eğitimde drama hem bilişsel hem de duygusal öğrenmeyi amaçlamalıdır (Önder, 2004). Heathcote dramayı önemli bir öğrenme yöntemi olarak kabul etmiştir. Çocukların oyun yaratması için değil, onların bilincini uyandırmak, gerçeğe fantezi yoluyla bakmalarını sağlamak, davranışların görünümünün ardındakileri görmelerini sağlamak için dramayı kullanır. Onun yaptığı onlara daha fazla bilgi vermek değil, bildiklerini kullanma becerisi kazandırmaktır (Wagner,1976 : Akt. Karadağ ve Çalışkan, 2005).

Bolton (1979), "Eğitimde Dramanın Kuramına Giriş" adlı kitabında, drama konusunda daha bilişsel ve analitik yönlelere ağırlık veren bir yaklaşımı savunmuştur. Çocuklara sorular sorarak konuyu açma, ayrıntılara girme ve tartışmaya önem vermiştir. Bolton'a göre çocuğun kendini ve yaşadığı çevreyi anlaması önemlidir, çünkü içinde yaşanılan çevreye uyum yaşamsal değer taşır ve eğitimde drama etkinlikleri temel olarak uyumu amaçlamalıdır (Önder, 2004).

McCasalin (1984), yaratıcı drama olarak tanımladığı yaklaşımını, televizyon ve video oyunları çağının pasif çocuklarının yaşayarak, deneyerek daha aktif olabilmeleri, yaşama katılabilmeleri için önermiştir. Aktif katılımcı olabilmesi için, çocuğun bedensel, bilişsel, duygusal ve sosyal yeteneklerinin yaratıcı drama oyunları ile geliştirilebileceğini vurgulamıştır (Önder, 2004).

Ülkemizde drama ile eğitim temelleri Cumhuriyetle birlikte atılmıştır. Şu sözler Atatürk kabinesinin Milli Eğitim Bakanı olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na aittir:

"Tiyatro mekteb-i edebtir."

"Yazılı metne değil, içinde doğaçlama unsuru olan oyunlara önem veririm."

Daha sonra Köy Enstitüleri döneminde "Yaparak Yaşayarak Öğrenme" modeli eğitimde dramaya benzer biçimde kullanılmıştır. Selahattin Çoruh tarafından 1938'de yazılan ve ikinci baskısı 1950'de yayımlanan Okullarda Dramatizasyon adlı kitap kütüphanelerimizde mevcuttur. Sanat eğitimi öğretmeni yetiştirmek üzere

İngiltere’de eğitim gören Nevide Gökaydın’ın 1956’da bir yıl süren atölye çalışmaları, ülkemizde yapılmış olan ilk doğrudan çalışmadır. Nevide Gökaydın, drama ile müzik ve resim eğitiminin birlikte verilmesi gerektiğini savunarak, bugün yeniden gündeme gelen “Temel Sanat Eğitimi” veya “Güzel Sanatlar Eğitimi” konularının temellerini atmıştır (Kaya, 2006).

1985’te Tamer Levent tarafından, gönüllü gruplarla başlatılan eğitimde drama atölye çalışmaları bugün meyvelerini vermektedir. 1990’lı yıllarda İnci San ve Alman Kültür Derneğinin ortak çabalarıyla yurt dışından birçok drama lideri Ankara’ya davet edilmiş, pek çok gönüllü eğitimci bu atölye çalışmalarına gönüllü katılmıştır. Aynı yılda yine İnci San’ın çabalarıyla Ankara’da Çağdaş Drama Derneği kurulmuş ve drama sever insanlarla burada çalışmalar yapılmıştır. 1998’de seçmeli ders olarak, ilköğretim okulu 4. sınıftan itibaren drama dersinin konulması, drama öğretmeni yetiştirmeyi, eğitim fakültelerinin gündemine getirmiştir. 1990’lı yıllarda askeri okullarda ve polis akademilerinde drama dersleri verilmeye başlanmış, dramada yeni alanlar oluşmuştur. 1980’li yıllardan itibaren, yuva ve anaokullarında, dramaya giderek daha çok yer verilmiş, dramatik etkinlikler ve oyun ağırlıklı dersler konulmuştur. Okul öncesi öğretmenleri tarafından, bu alanda çokça kitap yazılmıştır (Morgül, 2003, 12; Akt. Kaya, 2006)

1985’te 1. Uluslararası Eğitimde Dramatizasyon Semineri gerçekleştirilmiştir. Bu seminerde eğitimde yaratıcı dramanın bilinen ‘dramatizasyon’ kavramından farklı ve çağdaş anlamına yönelik tanıtıcı çalışmalar yapılmıştır. 1987’de 2.Uluslararası drama semineri gerçekleştirilmiş ve seminerde dramanın yaşamsal önemi vurgulanmıştır. Bu seminerlerin üçüncüsü 1989’da gerçekleştirilmiş ve “Çocuklarla Oyun-Çocuklara Oyun” başlığında drama-oyun ilişkisinin incelenmesini sağlamıştır. Bu seminerde ayrıca müzik, devinim ve drama gibi farklı boyutlar gündeme gelmiştir. 1989’dan itibaren Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programlarına yaratıcı drama derslerinin konulması ve bu alanda tezlerin yazılmaya başlanması yaratıcı drama üzerine akademik kaynakların artmasını sağlamıştır. Aynı dönemde Gazi Üniversitesi çocuk Gelişimi Bölümü’nde, Hacettepe Üniversitesi’nde ve Ankara

Üniversitesinde Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde de drama ile ilgili dersler okutulmaktaydı. 1990'da ise Çağdaş Drama Derneği, drama çalışmalarının eğitimde ve tiyatrodaki yaygınlaştırılması için araştırmalar yapmak, tiyatro ve eğitim ilişkisini incelemek amacı ile kurulmuştur.

Eylül 1998'de Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunca yayınlanan Eylül 1998 tarihli tebliğler dergisinde, ilköğretim okulları seçmeli drama dersi 1-2-3 öğretim programı yayınlanmış ve 1997-1998 öğretim yılından itibaren ders programlarında seçmeli ders olarak yer almıştır. İngilizce Öğretmenliği programlarında seçmeli ders olarak okutulan yaratıcı dramanın yanında, YÖK tarafından planlanan Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması projesi kapsamında Okul Öncesinde Drama ve İlköğretimde Drama dersleri de eğitim fakültelerinin lisans programlarında zorunlu ders olarak yerini almıştır.

1999'da Ankara'da Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi tarafından 'Türkiye 1. Drama Liderleri Buluşması' semineri gerçekleştirilmiştir. 1999-2000 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim dalı tarafından Eğitim Bilimleri çatısı altında 'Yaratıcı Drama Tezsiz Yüksek Lisans Programı' açılmıştır (Topçu, 2008). 2006-2007 öğretim yılında da Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Eğitimde Yaratıcı Drama adıyla Tezsiz Yüksek Lisans programını açmıştır.

1.2.4. Drama Uygulamalarının Öneminin Artması

Günlük yaşantımızda yaptığımız gözlemler bize çocukların en çok televizyon, bilgisayar, internet gibi uyaranlara maruz kaldıklarını göstermektedir. Bu uyaranlarla yaşamını şekillendiren çocukların şayet uygun bir şekilde yönlendirilmezlerse olumsuz davranışları yaşantılarına kattıkları, ifade ve iletişim problemi yaşadıkları hatta yetişkinlerin benzer etkenler nedeniyle yalnızlaştıkları gerçeği göz ardı edilemez.

Günümüzde giderek artan teknolojinin pasifleştirdiği çocuklara, aktif ve yaratıcı olma olanağının verilmesinin, başlı başına geliştirici bir unsur olduğu ileri sürülebilir. Özellikle çocuğun sağlıklı gelişmesinde, pasif olarak televizyon izlemenin, aktif biçimde yaşamının ve yaratmanın yerini alamayacağı açıktır. Bu noktada, çocuğa aktif olma, denemeci ve yaratıcı olma olanağı sağlayan, düşünce duygu hallerini özgürce ve yapıcı bir biçimde ifade etmesini destekleyen drama etkinliklerinin önemi, günümüz koşulları göz önüne alındığında giderek artmaktadır (Önder, 2004).

Eğitimde, bilgi depolamanın ve yarışmanın dışındaki insan karakteristiklerinin vurgulanıp geliştirilebilmesi için drama benzeri çalışmalardan yararlanmak gerekir. Okullardaki örgün eğitimin, çocuğun sosyalleşmesini sağlamaya yönelik amacı günümüzde daha da önemli hale gelmiştir. Çocuğun sosyalleşmesine katkıda bulunma konusunda, sosyal etkileşim ve çatışma, yardımlaşma, işbirliği, arkadaşlık gibi sosyal ilişkileri yaşantısal olarak ele alıp incelemeye olanak sağlayan, eğitici drama türü etkinliklere yer verilen grup süreçlerinin özel bir önemi olduğu kabul edilmektedir (Kromberg, 1987; Schmuck ve Schmuck, 1974; 1983, Akt. Önder, 2004).

Son yıllarda yapılan araştırmaları gözden geçiren yazarlar televizyonun insan iletişimi ve ilişkileri üzerindeki olumsuz etkilerine (saldırganlık, şiddeti kanıksama) dikkat çekmektedirler. Televizyon çocukların ve yetişkinlerin yalnız iletişim tarzlarını, ilişkilerini etkilemekle kalmamış, dünyayı algılama biçimlerini de etkiler hale gelmiştir. Çocukların televizyonun cazibesinden yüksek ölçüde etkilendikleri düşünülürse, eğitim etkinliklerinde, televizyon gibi hareketli, değişken, eğlendiren, birçok duyuya birlikte seslenen tekniklere gereksinim olduğu görülür.

Bireyin bir bütün olarak eğitilmesi, yalnızca Türkiye'nin değil, dünyadaki çoğu ülkenin çözüm bulmasını gerektiren bu sorunlar nedeniyle, eğitimin bireyleri bilişsel ve mesleki hazırlığa yönelik bilgilerle donatmakla yetinmesi düşünülemez. Çocukların yalnızca bilişsel gelişimini değil, kişilik gelişimini, duygusal ve kişiler arası alanlarda işlevsel becerilerini kazanmalarını amaçlayan bütüncü bir eğitim

yaklaşımının gerekli olduğu noktada gereksinim duyulan, drama gibi, çocuğun sosyalleşmesine ilişkin niteliklerini, davranışlarını ele alan, kişiler arası yaşantıların rol oynama yolu ile incelendiği, grup süreçlerine dayanan eğitim teknikleridir (Önder, 2004).

Yaşamımızda yer kaplayan tüm teknolojik gelişmeler olumlu etkilerinin yanı sıra bizlere olumsuz etkilerini de yansıtmaktadırlar. Okullarda uygulanacak drama etkinlikleri öğrenciler üzerindeki bu olumsuz etkileri azaltmada hem öğretmenlere hem de günlük yaşantılarında ailelerle yardımcı olacaktır.

1.2.5. Eğitici Dramanın Yararları

Hollandalı kültür tarihçisi Huizinga “Oyun kültürden daha eskidir” der. Gerçekten de dikkatle incelediğimizde oyun ilkel insanın yaşamı ve doğayı öğrenmekte kullandığı ilk etkinliktir. İnsanoğlu doğuştan *homo ludens*'dir, yani oynayan insandır. İlkel insanın, çevresini tanınması, öğrenmesi, bilgi edinmesi ve sanatı oyunla başlamıştır; bu insanın yaşamını var eden kültür, oyundur. Uygarlık geliştikçe *homo ludens*'e bir yenisi, *homo sapiens*, yani düşünen insan eklenmiştir. Üçüncü olarak ise *homo faber*, yani çalışan insan ortaya çıkmıştır. Oynayan ve düşünen insan yerini zamanla çalışan insana bırakmıştır ve insanlar sadece “çalışan” insanlar olmaya başlamışlardır. Çalışan insan olma özelliğinin içinde oynayan ve düşünün insan özelliğini kaybetmeyenler çağlarının mucitleri ve kaşifleri olmuşlardır (Nutku, 1998).

Oyun, çocukların dünyasında önemli ve büyük bir yeri olan bir kavramdır. İnsanların öğrenmesi ve bilgi edinmesi için araç olan oyun çocukların öğrenmesi ve bilgi edinmesi için de kuşkusuz etkili bir araçtır. İnsanlık var oldukça var olan oyun, drama ile benzer özellikler taşımaktadır. Eğitici drama etkinlikleri oyundan farklı, ancak oyunla benzerlikleri de olan etkinliklerdir. Bu nedenle çocuklarla yapılan drama etkinliklerine “dramatik oyunlar” da denilmektedir (Brown, 1990; Chambers ve diğerleri, 1997; Akt, Önder, 2004).

Öğretimde önemli olan öğrenciyi edilgin bir dinleyici durumundan kurtarabilmek, onu bedeni ve duyu organları ile harekete geçirebilmek, konuları canlandırarak yaşanır duruma geçirebilmek olduğuna göre yaratıcı drama bu süreçte uygun bir seçenek olarak görülebilir. Böylelikle öğrenci; öğrenme sürecinde etkin durumdadır, kendi yaptığıyla öğrenirken bir yandan da duyu organlarını harekete geçirmekte olay ya da durumları yaşamaktadır. (Üstündağ, 1988; Akt, Üstündağ, 2004)

Yaratıcı dramanın bir öğrenme varlığı olarak en önemli özelliği; düşünsel, duygusal ve bedensel boyutlarıyla bütünleşmiş olmasıdır. Her öğrenme biçiminde bulunan pek çok beceri yaratıcı dramaya katılım yoluyla elde edilir. Bu özelliği ile yaratıcı dramanın; öğrenme ve duyu organları arasındaki ilişkilerle bir arada yorumlanabilecek bir yönü bulunmaktadır (Üstündağ, 2004) .

Eğitici dramanın çok yönlü içeriğinin yanı sıra öğrencilere eğlenerek öğrenme fırsatı vermesi de onu yararlı kılan başka bir özelliğidir tartışmasız. Öğrencilerin zevk aldıkları bir derse katılımları kuşkusuz artmakta, dikkat süreleri olumlu yönde etkilenmektedir. Zaman zaman onlar için “oyun” olan “eğlenerek öğrenme”yi yaşadıkları bir etkinlik süreci olabilmektedir.

1.2.6. İlköğretimde Drama

İlköğretimde drama; bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir tümceyi, bir düşünceyi, bir yaşantıyı, bir olay ve olguyu ya da herhangi bir dersin konusunu tiyatro tekniklerinden yararlanarak, oyun ve oyunlar geliştirerek canlandırmaktır (San, 1991; Üstündağ, 2002).

Drama, yaratıcılığı gerektiren dersler arasındadır. Sanatın tüm dalları ile ilişkilidir. Bu nedenle drama yapmak isteyen bir öğretmenin; kendine güvenme, teknik bilgilere sahip olma, özgür düşünme, ön yargılardan uzaklaşma, yeti ve yeteneklerini sonuna kadar kullanma ve drama eğitimini almış olabilme gibi

özelliklere sahip olması gerekmektedir (Özcan, 2004). Bu özellikler yaratıcılıkla ilgilidir. Yaratıcılık ise doğuştan gelen bir özelliktir. Ama iyi bir drama eğitimi ile bu özelliklere kısmen yaklaşılabilir. Bu nedenle drama yapmak isteyen bir öğretmen drama esnasında yönetici, yönlendirici, katılımcı, pedagoğ, psikolog durumundadır. Çünkü dramanın gerçekleşebilmesi için drama grubu içinde tartışma, fikir alışverişi yapma, değerlendirme, yargılama, eleştirme gibi dramanın teknik özellikleri vardır (Adıgüzel, 2002). Bütün bunların kullanılması ve idaresi drama yapan öğretmene düşmektedir.

Görüldüğü gibi drama öğretmeni dramayı, eğitsel, bilimsel ve sanatsal bir yöntem olarak görmelidir. Drama dersinin mecburi dersler arasında yer aldığı kurumlarda drama dersi; öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek üzere onlara fırsat ve imkan veren gelişim düzeylerine uyaran, yaratıcı güçlerini geliştiren, katılımcı ve öğrenci merkezli bir etkinlikler örüntüsü olarak görülmektedir (Adıgüzel, 2002).

İlköğretimde drama aynı zamanda bir oyundur. Ders konuları oyun şekline dönüştürülerek öğrencilerde konuların kalıcılığını sağlayabilme esası vardır. Ders konularının oyun şeklinde verilmesi ile birlikte öğrenciler sınama ve denemeyi öğrenir, hayal kurar, cesaret kazanır, problemlerini çözer, yaratma güçlerini geliştirir ve rahatlamaya çalışır (Slade, 1971; Akt, Karakaya, 2007).

Drama dersinin en önemli özelliği; yaratıcı, yapıcı, işbirlikçi, problemleri çözen ve kendini gerçekleştirebilen bireyler yetiştirmektedir. Bu özelliklerin öğrencilere ulaşabilmesini sağlamada drama öğretmenine büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Günümüzde, Önder (2004)'in de bahsettiği gibi, eğitim ve öğretimde, iş hayatında, ticarete ve sanatta rekabetin artması, çalışan annelerin çocuklarına fazla vakit ayıramaması, televizyonlardaki çeşitli programların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, iç göçlerin ve boşanmaların artması sebebiyle çocukların risk altında yaşamaları ve geleneksel eğitim anlayışından bir türlü kurtulamamaları vb. gibi hususlar drama öğretmenlerinin görev ve sorumluluklarının daha da artmasına neden olmaktadır. İlköğretimde drama ile öğrenciler; dil ve düşüncede gelişme, güven duygusunu kazanma, benlik kavramlarında pekişme, kendini

gerçekleştirme, empati kurma, yardımseverlik ve işbirliği ruhunu geliştirebilme gibi bilişsel ve duyuşsal özellikler kazanırlar.

1.2.7. İlköğretimde Dramanın Amaçları

İlköğretimde dramanın amaçları; öğrencilerin yaşına, eğitim ve öğretim basamağına, ders konularının özelliklerine, ders konularının hedef-davranışlarına, sınıf atmosferine, dramada rol alacak olan öğrencilerin yapısına göre değişebilir. Amaçların değişken olması “drama”nın bir özelliğidir. Ancak dramada vazgeçilmesi düşünülmeyen temel amaçlar vardır. Bunlar şunlardır:

Duyguları dışa vurabilme: Drama, öğrencilerin çeşitli duygularını estetik bir tatminle ifade edebilmelerini sağlar. Drama ile öğrenciler gerilimlerinden kurtulur ve böylece duygusal yönden geliştirirler.

Hayal gücünü geliştirebilme: İlköğretim öğrencilerinin hayal güçleri yetişkinlerden daha zengin durumdadır. Drama’da “hayal gücü” önemli bir yer tutar. Hayal gücü yoksa drama da yoktur. Çocukların doğumla getirdikleri bu güç, drama oyunları ile harekete geçer. Hayal gücü yaratıcı güçler arasında yer alır. Drama oyunları ile bu güçler geliştirilir.

Bağımsız düşünme gücünü ifade edebilme: Drama, grupta yapılan bir çalışmayı içerdiğinden ele alınan bir drama projesinde öğrenciler birbirleri ile tartışarak ve düşüncelerini ortaya koyarak toplu bir üretimin ortaya çıkmasını sağlarlar ve bu durum öğrencileri cesaretlendirir. Böylece öğrenciler bir grup önünde düşüncelerini korkusuzca ve özgürce ifade edebilme yetkisini kazandıkları gibi, başkalarının da duygu ve düşüncelerine daha saygılı olmayı öğrenirler.

Sosyal ve işbirliği bilincini geliştirebilme: Drama’da bir öğrenci herhangi bir rolün canlandırılmasını üstlendiği zaman o rolün sürecine kapılarak canlandığı rolü anlamaya çalışır. Dramadaki rollerle öğrenciler çok çeşitli bilgilerle donanırlar.

Öğrenciler, canlandırdıkları rollerin bir benzeri ile sosyal hayatlarında karşılaştıklarında daha duyarlı ve daha tutarlı tutum ve tavır sergileyebilirler. Drama bir grup çalışması olduğundan işbirliğini gerektirir. İşbirliği, dramayı harekete ve eyleme geçiren bir temel öğedir. Çocuklar dramada, işbirliği içinde rollerini oynarlarken hem arkadaşlarını anlamaya çalışırlar hem de işbirliğinin ne gibi sonuçlar ve ürünler ortaya çıkardığını öğrenerek kendilerini geliştirirler. Dramada işbirliği, öğrencilerin öğrenme gücünü kuvvetlendirerek onları öğrenme ve öğretme ortamına hazırlar.

İlköğretimde dramanın amacına paralel olarak, ilköğretimin temel amacı öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır. Bu amacın gerçekleşebilmesi için gerekli zihinsel beceriler, etkili akıl yürütme, eleştirci düşünme ve problem çözme gibi becerilerin gerçekleşmesinde ilköğretim programlarında bulunan tüm dersler etkilidir. İlköğretim çağı, çocukların bedensel ve zihinsel olarak hızla geliştiği bir dönemdir. Bu durum, öğrencilerin hem zihinsel yeterliliklerinin bilinmesini hem de öğretilecek olan derslerin bu yeterliliklere göre düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrenciler duyu organları aracılığı ile öğrenirler. Öğrencilerin duyu organlarına hitap edecek öğrenme ve öğretme araçlarını öğrenmeye katmak öğrenmenin temel şartlarından biridir. Ders konularının gözle görülmesi, elle tutulması, parçalara ayrılabilmesi öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi unutulmasını da azaltabilir. Aktif etkinliklere dayalı dramada öğrenciler canlandıracakları ders konularına bağlantılı olarak öğretim materyalleri kullanmakta, gruptaki arkadaşları ile çözüm stratejilerini tartışmakta, beden dilini kullanmakta, grup içinde canlandıracağı nesnenin rolünün oynayarak kendi kavramlarını geliştirip birleştirmekte ve böylece öğrenciler “öğrenci merkezli aktivite”ler geliştirerek enerjilerini öğrenmeye kanalize edebilmektedirler. Bu nedenle ilköğretimde drama bir yaşama sanatıdır (Nutku, 1998). Öğrenciler becerilerin, öğrencilerin yaşamındaki diğer durumlara genellemeler yapabilmesi çok daha fazla olabilmektedir.

İlköğretim çağı çocukların gelişiminde dramanın çok önemli bir yeri ve rolü vardır. Drama ortamında eğitim ve öğretim verildiğinde öğrencilerin bilişsel, psikomotor, fiziksel, duygusal, cinsel ve sosyal gelişimlerinin ilke ve unsurları

vurgulanarak eğitim ve öğretimle ilgili bilgilerin uzun süre kalıcılığı sağlanabilmektedir.

1.2.8. Drama ve Görsel Sanatlar İlişkisi

Drama ve eğitici dramanın tarihsel sürecine bakıldığında, bu kavramı alana kazandıran, eğitimde var olması gerektiğine inanan ve bu yolda dramanın gelişmesini sağlayan kişilerin “sanat”la çok da uzak olmadığı görülür. Sanat yaşamdan gelir, drama ise sanattan. Eğitimde bilişsel temelli olan her bilginin drama teknikleri ile öğrenciye öğretilmesi mümkünken görsel sanatlar dersinde drama etkinliklerinin kullanılması kaçınılmazdır.

Görsel sanatlar eğitimi derslerinin en önemli amacı, çocuğun yaratıcılığını geliştirmek olduğuna göre, öğretmen bu dersleri daha etkin ve eğlenceli hale getirmek; çocuğun imgelem gücünü harekete geçirecek çalışmalara yer vermek durumundadır. Bunun en uygun yollarından biri de oyun oynamak ve canlandırma yapmaktır (Öztürk, 2009).

Dramanın çocukların görme, algılama, tanımlama, yaratma, anlatma ve iletişim kurma becerileri üzerinde ne kadar etkili bir yöntem olduğu artık tüm eğitimcilerce kabul edilmiştir. Bilişsel becerilerin yanında, sanatsal becerilerini ortaya koymalarında da etkili olan dramadan, sanat eğitimi programlarında da yararlanılabilir.

En etkin eğitim yöntemi; yaparak, yaşayarak, eğlenerek öğrenme olduğuna göre “Sanat Eğitimi”nde de drama yolu ile eğitim en etkili yöntemdir. Sanat etkinliğinde de dramada da merak etme, araştırma, keşfetme, içselleştirme sonucunda bir davranış, ürün ortaya koyma vardır. Çünkü sanat eğitiminin amaç, ilke ve işlevlerini drama da içermektedir. Her ikisinde de yaratıcılık ve eğitim söz konusudur. Çocuğun estetik duyarlılığını geliştirmede, sezgilerini güçlendirmede,

yaratıcılığını ortaya koymada; hissettirmek yaşatmak, eğlendirmek ve düş kurdurmak gereklidir. Bu da drama yoluyla mümkündür (Topçu, 2008).

Her insan, doğuştan yaratıcı güçlere sahiptir. İnsandaki bu yaratıcı güçleri ortaya çıkarmak için olanaklar sağlamak ve ortam hazırlamak gerekir. Sanat Eğitimi, sadece yetenekliler için değil, herkes için gereklidir. Okul öncesinden başlayarak tüm yaşamı içine alacak biçimde sanat etkinliği ortamları oluşturulmalıdır. Böyle olursa, sanata ilgi duyan, sanatı yaşamına katan, sanat eserlerine değer veren ve koruyan insanlar ortaya çıkacaktır. Bu tür etkinliklerde, yazılı bir metin olmaksızın, tamamen çocuğun yaratıcı anlatımlarına dayanarak gelişen ve yaratıcı drama olarak adlandırılan oyunlaştırmalarda, herhangi bir metne dayanmaksızın tamamen anlık tanımlamalar yoluyla hayal gücü ve yaratıcılığının gelişimine katkıda bulunulur. Sözelimi, resmi yaptırılacak bir konuya ilişkin olarak yapılan oyunlaştırma, hem dilsel ve bedensel becerilerini harekete geçirir, hem de resim-iş dersinin konusuna yönelik çağrışımların oluşmasına yardımcı olur. Bir diğer yönüyle de, sanat tarihi ya da sanat eleştirisi uygulamalarında, bir sanat eseri tüm plastik değer ve hareketleriyle, bir grup öğrenci tarafından aynı sahneyi canlandırmayı sağlayarak, sanat tarihsel ya da eleştirel bilinçlerinin gelişimine katkı sağlanabilir. Yapılan drama etkinliğinin ardından, çocukların etkinlikte yaşadıkları yaşantılarla ilgili olarak resim yapmaları, hem öğrendiklerini kavramlaştırmaları hem de yaşadıklarını farklı biçimde ifade etme bakımından anlamlı olur. Görsel sanatlar dersinin genel amaçlarından olan öğrencinin algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinin de katıldığı süreç içerisinde kendini ifade etmesinde drama yönteminin önemi bugün kabul edilmiştir (Sezer, 2001; Akt. Topçu, 2008).

İleride çocukların seçici ve estetik beğenileri olan, yaratıcı zekâlarını, eğitim yaşantılarında, alanları ne olursa olsun çalışma ortamlarında, günlük yaşantılarında kullanabilmeleri için; yani “*homo ludens*” ve “*homo sapiens*” özelliklerini kaybetmemeleri için sanat eğitiminden en iyi şekilde faydalanmaları gerekir. Etkili bir keşif süreci olduğu kültür tarihçilerince kabul edilen “oyun” ve pozitif bilimlerde araştırmacıya yani ufuklar açtığı kabul edilen “sanat”ın eğitimdeki yerinin ve birlikteliklerinin önemi açıktır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, birbiri ile ilişkili olan iki disiplinin; görsel sanatlar dersi ve eğitimde dramanın birlikte kullanımının öğrencilerin sanatsal yaratma süreçlerine yönelik tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesidir.

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine ilişkin tutum ve davranışlarının nasıl olduğuna yanıt aranan araştırmada, öğrencilerin drama etkinlikleriyle desteklenmiş görsel sanatlar dersine karşı tutumlarının ve görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin öğrencilerin ders yaşantıları üzerindeki etkilerinin nasıl olduğu sorularının cevaplanabilmesi için alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin öğrenci tutumlarına etkisi nedir?
2. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinin yürütülmesi sırasında uygulanan sürece yönelik görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine yönelik görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Dramanın, eğitimde yöntem olarak kullanılmasının yanı sıra diğer sanat alanlarıyla da ilişkisi vardır. Kuşkusuz, çocuklara okunan ya da kendilerinin okuyacağı şiir, masal ya da diğer türler onların düşsel dünyalarında, sözel gelişimlerinde olumlu izler bırakacaktır. Çocukların karşısına geçip onlara sürekli kitap okumak, bir şeyler anlatmak ya da anımsadıklarını anlattırmak yeterli olmayacaktır. Aynı biçimde, okunan bir öykü ya da romanın yalnızca özetini çıkartmalarını istemek, ilköğretim çağı çocuklarına bir şeyler kazandırmada yetersiz kalacaktır (Öztürk, 2009). İlköğretim çağında çocukların sanat eğitimi için yapılan etkinliklerin kendini tekrar etmesi öğrencilerin sanatsal yaratma sürecine olumsuz

etkilerde bulunabilir. Bu nedenle öğrencilere, sınıf ortamında farklı uyarıların etkisinde kalarak yeni düşünceler üretebilecekleri, yaratıcılıklarını kullanabilecekleri etkinlik ortamları sunulmalıdır.

Bu araştırmada, görsel sanatlar dersinde drama etkinliklerinin kullanılmasının çocukların derse karşı tutumları ve görsel sanatlar dersindeki süreç üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma, görsel sanatlar dersinin ve drama etkinliklerinin etkileşiminin sonuçlarının görülmesi, öğrencilerin bu derslere karşı tepki ve beklentilerinin belirlenmesi açısından önemlidir.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırma için Eskişehir il merkezinde, altı farklı ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 31 dördüncü sınıf öğrencisi seçilmiştir. Araştırmanın sayıtlıları şunlardır;

1. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrenciler etkinliklere isteyerek katılmış, kendilerine yöneltilen sorulara samimi cevap vermişlerdir.
2. Araştırmacı yansızdır.
3. Öğrencilere yöneltilen görüşme soruları araştırma etkinliklerine yönelik öğrenci görüşlerini yansıtacak niteliktedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırma Eskişehir il merkezindeki özel okullar ve resmi okulları kapsamaktadır.
2. Araştırmanın çalışma grubu bu okullarda öğrenim gören 31 öğrenci ile sınırlıdır.

3. Araştırmanın sonuçları sözü geçen 31 öğrencinin 4 haftalık çalışma planı sonrasındaki görüşleri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Drama: Bir sözcüğü, bir kavramı, bir davranışı, bir tümceyi, bir düşünceyi, bir yaşantıyı ya da bir olayı tiyatro tekniklerinden de yararlanarak, oyun/oyunlar gerçekleştirerek canlandırmaktır.

Görsel Sanatlar Dersi: Algılama, düşünme ve bedensel eylemlerin de katıldığı, süreç içerisinde öğrencinin kendini ifade ettiği derstir. Öğrenciler bireysel yeteneklerini, estetik ve eleştirel yönlerini keşfederek, orijinal çözümler bulurlar. Sanata farklı bir gözle bakarak, kültürler arası farkındalığa duyarlı, özgüven duyguları gelişmiş bireyler olarak yetişirler.

2. BÖLÜM

KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde, sanat eğitimi ve dramanın, eğitimdeki öneminin giderek artmasına bağlı olarak bu iki alanla ilgili yapılan araştırmalar her geçen gün artmaktadır. Son yıllarda bu iki alanla ilgili yapılan çalışmalara göz atılacak olursa drama, sanat eğitimi, drama ve sanat eğitimi ile ilgili yapılan araştırmaların yoğunluğu dikkat çeker. Yapılan bu araştırmalardan bu çalışmayla yakından ilgili olanlar şunlardır;

“Sanat Eğitiminde Drama ve Yaratıcılığın Önemi” başlıklı çalışmada, (Balıkçı, 2001), o dönemde yeni geliştiği dile getirilen drama çalışmalarının, oyun ve drama arasındaki ilişki, yaratıcı drama, eğitimde drama gibi kavramların ilkeleri ve özellikleri, sanat eğitiminde ve yaratıcılığın üzerindeki drama etkisini incelenmiştir. Bir kavram araştırması da olan bu çalışmanın sonucunda, dramanın bütün sanatlar içinde bireyi entelektüel, fiziksel, sözel ve toplumsal olarak kuşatan bir alan olduğu vurgulanmıştır. Katılımcıların canlandırılan şeylerin gerçek olmadığına farkında olduğu, çocuk oyunlarındaki gibi “-mış gibi” yapma durumu ile ürün ortaya konulduğunu, bu ürünün doğrusu yanlışı olmadığına dikkat çekilmiştir. Ayrıca ezbere bilgi yığmaya dayalı bir eğitim sisteminin bireyi bilgiyi arayarak ya da paylaşarak kazanmaktan uzaklaştırdığı, bu yüzden dramanın bir eğitim dizgisinin ihtiyacı olduğunu belirtilmiştir.

Akoğuz’un (2002), “İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi” adlı araştırmasında amaç, iletişim becerilerinin kazandırılmasında yaratıcı dramadan yararlanılarak, 9-13 yaş çocuklarında ne düzeyde gelişme sağlanabileceğini belirtmektir. Araştırmanın sonuçları dramanın iletişim becerileri üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermiştir.

Şenbil (2002), “Eğitsel Bir Araç Olarak Sanat Eğitimi” başlıklı çalışmasında, şu sorulara yanıt aranmıştır; “*Sanat eğitimi gerekli midir?, Neden sanat eğitimine gereksinim duyulur?, Sanat eğitiminin amaçları nelerdir?*”. Çalışmanın sonucunda,

sanat eğitiminin, eleştiriciliği, estetik tutumu, kültürel kimlik ve duygusal yapıyı geliştirici bir eğitim olduğu, bu tür davranışların bilinç, duygu ve sosyal gelişimin niteliği olduğunu ve sağlıklı bir sosyal gelişim için gerekli olduğu yargısına varılmıştır.

“Resim-İş ve Bir Yöntem Olarak Drama İlişkisi”, (Aksular, 2003) görsel sanatlar ve drama arasındaki ilişkinin irdelendiği bir çalışmadır. Bu çalışmanın ana problemi resim-iş dersinin amaçlarıyla örtüşen, dersin ilgi ve heyecan eksikliklerini tamamlayacağına inanılan yaratıcı drama ve resim iş dersi arasındaki paralellikler ve birbirini besleyen yönleridir. Çalışma sonucunda iki olgunun birbirini çok olumlu bir şekilde desteklediği, eğitimin her aşamasında yapılacak uygulamaların eğitimci ve öğrenciler için farklı, yenilikçi ve sürprizlerle dolu işlevsel bir yol olduğu yargısına varılmıştır.

“ Sokak Çocuklarının Eğitiminde Drama ve Tiyatro’nun Kullanılması ve Bir Uygulama” başlıklı çalışmada (Bayer, 2006), araştırmanın problemi; Viola Spolin’in Tiyatro anlayışı ve dramanın çağdaş tiyatrodaki yerinin araştırılmasıdır. Araştırmanın sonucunda, drama ve tiyatronun eğitimde kullanılmasının etkilerinin göz ardı edilmemesi, sokak çocukları gibi sorunlu grupların sosyalizasyonunda sabır, süreklilik ve ısrarla çocukların yaratıcılıklarının ön plana çıkarılmasının görev edinilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Sanat Eğitiminde Çoklu Zekâ Kuramı ve Kaynaştırılmış Sanat Eğitimi Yöntemi” konulu çalışmada (Arabacı, 2006), resim-iş öğretmenlerinin kaynaştırılmış sanat eğitimi yöntemi ile çoklu zekâ kuramı uygulamalarına yaklaşımları ve resim-iş derslerinde karşılaştıkları sorunların ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Resim-İş dersinde öğrencilerde en belirgin olarak ortaya çıkan zekâ alanlarının sırasıyla; “görsel-uzamsal zekâ”, “bedensel-kinestetik zekâ” ve “matematiksel-mantıksal zekâ” alanlarının olduğu, resim-iş dersi sanat etkinliklerinin bu üç zekâ alanında öğrencileri daha çok geliştirdiği tespit edilmiştir.

“İlköğretim Okulları Beşinci Sınıflarda Drama Yöntemi Kullanılarak Yürütülen Resim-İş Eğitimi Derslerinde Resimde Müziğin Etkisinin İncelenmesi” konulu çalışmada (Kartopu, 2006), ilköğretim okulu öğrencilerinde, drama yöntemi kullanılarak yürütülen resim dersinde, resimde müziğin etkisinin ölçülmesi araştırmanın amacıdır. Drama yöntemi ile burada, resim ve müzik sanatları arasındaki bağı öğrencinin anlaması güçlendirilmiş, öğrenciler bunu hareketlere dökerek aslında bu dalların birbirlerinden hiç de ayrı olmadığını kavramıştır. Öğrencilere dinletilen müzik parçalarının öğrencilerin resimlerinde, gerek biçim, gerek renk ve anlatım bakımından etkili olduğu, öğrencilerin duygularının anlaşılmasında ve ortaya çıkmasında drama yönteminin kullanılmasının bu etkiyi açığa çıkardığı gözlemlenmiştir.

Kaya'nın (2006), “ İlköğretim 3. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Drama Destekli Eğitimin Yaratıcı Sürece Katkıları” başlıklı çalışmasında, 9 yaş grubu öğrencilerinin resim-iş (görsel sanatlar) eğitimi dersine olan ilgi, tutum ve başarısında drama yönteminin etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, drama yöntemi ile resim-iş dersi alan 9 yaş öğrencilerinin derse olan ilgilerini arttırıldığı, malzemelerini tam getirerek derse hazır olmalarına katkı sağlandığı görülmüştür. Yine bu araştırma sonucunda görülmüştür ki, drama ile resim öğrencilerin düşünce bakımından resim yapmaya hazır hale gelmelerine, çalışma disiplini kazanmalarına, resme yoğunlaşmalarına, süreyi verimli kullanabilmelerine, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını dışa vuran yorumlar yapabilmelerine katkıda bulunulmuştur.

Tütüncü'nün (2006), “İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanışına İlişkin Bir Durum Çalışması” başlıklı çalışmasında amaç; İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitimi dersi çerçevesinde, çocuk resminde yaratıcılık kavramının nasıl algılandığı ve bu konuda neler yapıldığı sorusuna yanıt bulmaktır. Araştırmada Görsel Sanatlar (Resim-iş Eğitimi) dersi kapsamında, çocuk resminde, yaratıcılık kavramının algılanışı, çocuğun sosyal ve kişilik gelişimi, estetik duyarlılığının oluşması, çocuğun

sanatsal yaratıcılık yetisine katkısı, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi, toplumun gelişimi ve devamı için önemli bir özellik olduğu sonucuna varılmıştır.

Uyan'ın (2006), görsel sanatlar dersi ve drama arasındaki ilişkinin incelendiği “Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim Öğretiminde (Sanat Eğitiminde) Oyun’un Öğretime Katkısı” başlıklı çalışmasında, “İlköğretim 6. sınıf Resim-İş derslerinde Drama etkinliklerine dayalı oyunla öğretimin öğrenci başarıları üzerindeki etkisi nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara dayanılarak, drama etkinliklerine dayalı oyunla öğretimin öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu belirtilmiştir.

“Orff Öğretisinin ve Yaratıcı Dramanın Uygulandığı ve Uygulanmadığı Okullarda Öğrencilerin Müzik Dersine Olan Tutumlarının Karşılaştırılması”, Özcan'ın (2007) yaptığı, drama etkinlikleri ile planlanmış bir sanat eğitimi dersi örneğidir. Bu çalışmanın sonucunda, dansın ve müziğin iç içe geçmesi ile yapılan doğaçlamalarla, öğrencilerin kendi yeteneklerini keşfederek geliştiği, birçok derste izlenen geleneksel yaklaşımların tek düzeliğinden uzaklaşmasına fırsat verildiği hem de bu durumun derslere olan ilgiyi arttırdığı gözlemlenmiştir.

“Görsel Sanatlar Dersinde Bir Eğitim Yöntemi Olarak Yaratıcı Drama” başlıklı çalışmada Topçu (2008) amaç, Görsel Sanatlar Eğitiminde yaratıcı dramanın yerinin incelenmesi, bir öğretim yöntemi olarak yaratıcı dramanın Görsel Sanatlar Eğitimi derslerinde yerini almasıdır. Çalışmanın sonucunda, öğrencilerin, drama süresince çok eğlendikleri, zevkli ve eğlenceli bir çalışma ortamı olduğu, dikkatlerini yoğunlaştırdıkları, gözlem güçlerinin geliştiği, ritm kulaklarının geliştiği, resim yapmaktan zevk aldıkları, ortaya bir ürün çıkarmanın hazzını yaşadıkları, düş güçlerini resimle ifade ettikleri, kendi emeklerine sahip çıktıkları ve yaşlarına uygun resimler yaptıkları saptanmıştır.

3. BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır. Nitel araştırmada çoğunlukla üç tür veri toplanır; “çevreyle ilgili veri”, “süreçle ilgili veri”, “algılara ilişkin veri”. Süreçle ilgili veriler araştırma süresince neler olup bittiği ve bu olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine ilişkindir. (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada da nitel araştırma yönteminden yararlanılarak görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin öğrencilerin görsel sanatlar dersi süreçlerine etkisi araştırılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışma grubu olarak “*Gerçekçilik (gruplaşma) Dönemi (9-12 yaş)*” içinde bulunan ve sınıf içinde bir önceki ya da bir sonraki gelişim evresinde kalma olma olasılığı olmayan ilköğretim 4. Sınıf öğrencileri seçilmiştir. Bu seçimin sebebi, kısıtlı sürede yapılan etkinliklerin net olarak anlaşılabilmesi ve katılımın sağlıklı olarak gözlemlenebilmesi olasılığını arttırmaktır. Çalışma grubu oluşturulurken maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemede amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Patton’a göre (1978) bu örnekleme yönteminin iki yararı vardır; birincisi örnekleme dahil her durumun kendine özgü boyutlarının ayrıntılı bir biçimde tanımlanması ve ikincisi büyük ölçüde farklı özellik

gösteren durumlar arasında ortaya çıkabilecek ortak temalar ve bunların değerinin ortaya çıkmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Maksimum çeşitlilik örnekleme doğrultusunda, görüşme yapılan öğrenciler ilk olarak öğrenim gördükleri ilköğretim okullarının, devlet okulları ve özel okullar olmasından dolayı farklılaşmaktadır. Ayrıca devlet okulları kendi içinde nüfus yoğunluğu fazla ve nüfus yoğunluğu az okullar ve il merkezinin farklı bölgelerinde bulunan okullar olarak farklılaşmaktadır. Çalışma grubunda mevcutları birbirine dengeli olarak kız ve erkek öğrenciler yer almaktadır. Ayrıca uygulama sonrasında görüşme yapılan öğrencilerin yapılan etkinliklere istekli, az istekli veya daha az istekli katılma durumları da göz önünde bulundurulmuştur.

Eskişehir il merkezinde bulunan beş resmi ilköğretim okulunda iki özel ilköğretim okulunda çalışma yapılması için gerekli izin Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış (Ek-4) ve ilgili okulların okul müdürleri ve ders öğretmenleriyle görüşülmüştür. Belirlenen okulların seçilmesinde, farklı sosyo-ekonomik düzeylerde bulunan öğrencilerle ve okullarında drama dersi alan ile drama dersi almayan öğrencilerle çalışılarak çalışma grubunun zenginleştirilmek istenmesi etkili olmuştur. Her sınıftan ortalama beş öğrenci ile görüşülmüştür. Görüşülen öğrenci sayısı 31'dir.

Yapılan araştırma sırasında görsel sanatlar dersinin ilkleri ve 4. Sınıflar için belirlenen kazanımlar göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda yapılacak etkinlikler planlanırken “masal” konusu seçilmiştir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinin amacına ulaşması her öğrenme alanının kendine özgü kazanımlarının edinilmesine bağlı olduğu dikkate alınmıştır. İlköğretim birinci görsel sanatlar dersi öğretim programı 4. sınıf kazanım tablosu öğrenme alanı, görsel sanatlarda biçimlendirme göz önünde tutulmuştur. Hazırlanan drama etkinliği 1.kazanım hedeflenerek şekillendirilmiştir (Ek-2).

3.3. Veri Toplama Aracı

Nitel araştırmada yaygın olarak kullanılan üç tür veri toplama yöntemi vardır; görüşme, gözlem ve yazılı doküman incelemesi (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu yöntemlerden en sık kullanılanı görüşmedir. Görüşme insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymakta kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen, 1992; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005). Nitel görüşme yapmanın araştırma yapmaya ilişkin çok yönlü bir yaklaşımdır. Nitel görüşme sosyolog, eğitimci, siyaset bilimci, kriminolog, kamu yöneticisi, antropolog ve tarihçiler için temel bir araştırma yöntemidir (Kuş, 2003).

Patton (1987), görüşmenin beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamı açısından hem sanat hem de bilim olduğunu belirtir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacı ve bir uzmanın işbirliği ile oluşturulmuş bir görüşme formudur. Görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinlikleri hakkında öğrenci görüşlerini, doğrudan öğrenciden almayı hedefleyen görüşme formu dokuz sorudan oluşmaktadır (Ek-1)

Araştırmada kullanılan görüşme formu öğrencilerin, görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin derse karşı tutum üzerindeki etkisini, görsel sanatlar dersinin yürütülmesi sırasında uygulanan sürece yönelik görüşlerini ve görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine yönelik görüşlerini hakkında bilgi edinmeye yöneliktir.

3.4. Uygulama Süreci

Tablo-1 Uygulama Yapılan Okullar İçin Çalışma Takvimi

Çalışma Takvimi	
Okulun Adı	Çalışma Yapılan Tarihler
Adalet İ.Ö.O.	19–26 Mart 2–9 Nisan 2008
Milli Zafer İ.Ö.O.	18–25 Mart 1–8 Nisan 2008
Osmangazi İ.Ö.O.	18–25 Mart 1–8 Nisan 2008
Orhangazi İ.Ö.O.	16–30 Nisan 7–14 Mayıs 2008
Özel Çağdaş İ.Ö.O.	16–30 Nisan 7–14 Mayıs 2008
Özel Atayurt İ.Ö.O.	7–14–21–28 Nisan 2008

Yapılan araştırmada verilere ulaşmak için maksimum çeşitlilik örneklemini yaratabilecek ve kolay ulaşılabilecek ilköğretim okulları belirlenmiştir. Belirlenen okullarla yapılan görüşmeler sonucunda bir çalışma takvimi oluşturulmuştur (Tablo-1). Araştırmacının söz konusu okulların 4. sınıflarda yürütülmekte olan görsel sanatlar dersine ilk hafta konuk olarak katılmasıyla başlayan süreç ikinci ve üçüncü haftalarda drama etkinlikleriyle düzenlenmiş görsel sanatlar derslerinin işlenmesiyle devam etmiştir. Süreç dördüncü haftada, derse katılımı ya da süreçte farklı özellikler gösteren öğrencilerle görüşme yapılmasıyla son bulmuştur.

Çalışma grubu altı sınıftan oluşmaktadır. Mart ayında çalışma yapılan sınıflar birinci grubu, nisan ayında çalışma yapılan sınıflar ikinci grubu oluşturmuştur. Birinci grupta “Doğaçlama Öykü Canlandırma” kapsamında hazırlanan, bilinen bir masalı canlandırma etkinliği seçilmiştir. İlk önce tüm sınıftan akıllarına gelen ilk masal kahramanını söylemeleri istenmiş, en çok adı söylenen masal kahramanları grup sayılarına göre seçilmiştir. Öğrenciler içinde küçük gruplara ayrılmış (sınıf mevcuduna göre 4’lü, 5’li veya 6’lı) ve kendi içlerinde bu kahramanlarla ilgili görev dağılımı yapmışlardır. Bu görev dağılımı yapıldıktan sonra her grup öykünün belli bir aşamasıyla görevlendirilmiş (giriş-gelişme-sonuç gibi) ve sırayla bu kahramanlarla bir masal canlandırmaları istenmiştir. Canlandırmaların ardından ortaya çıkan ürünle ilgili gruplar arası yorumlar/eleştiriler yapılmıştır. Etkinlik

tamamlandıktan sonra öğrencilerden birlikte oynadıkları bu masalın beğendikleri bir bölümün resmini yapmaları istenmiştir.

İkinci grupta ise, “Doğaçlama Öykü Yaratma ” kapsamında çalışılmış, öğrencilerin tamamının etkinliğe katılması sağlanarak birlikte bir kahraman yaratılmış ve bu kahramanın öyküsü oluşturulmuştur (Ek-6). Sınıf içinde yaratılan bu öyküye herkesin bir cümle ilave etmesiyle öykünün gelişmesi sağlanmıştır. Öykü yaratıldıktan sonra gönüllü öğrenciler, oluşturdukları gruplarla, öykünün seçtikleri bir kısmını fotoğraf karesi olarak canlandırmıştır. Etkinlik sonunda, öğrencilerden birlikte yarattıkları bu öyküyü anlatan bir resim yapmaları istenmiştir.

Araştırmanın son haftasında öğrencilerle, araştırmanın amacına yönelik, birebir görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin kayda alınması için velilerden, öğrenciyle görüşme yapılabileceğine dair izin alınmıştır (Ek- 5).

3.5. Veri Analizleri

Nitel araştırmada veri analizi çeşitlilik, yaratıcılık ve esneklik anlamına gelir. Straus (1987) nitel araştırmadaki veri analiz yöntemlerinin sınırlandırılmayacağını, veri analizini standart hale getirmenin nitel araştırmacıyı sınırlandıracağını vurgular. Coffey ve Atkinson (1996) da veri analiz sürecinin kapsamlı ve sistematik olması gerektiğini fakat bu sürecin her araştırma için geçerli olabilecek standart bir süreç haline getirmenin mümkün olmadığını belirtir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada betimsel analiz süreci benimsenmiştir.

Betimsel modelle, bir konunun bugünkü durumu araştırılır. Betimsel araştırmalar iki şekilde gerçekleştirilebilir: Özaktarım araştırmaları ve gözlem araştırmaları. Özaktarım araştırmalarının verileri, örnekleme yer alan bireylerin kendilerinden bilgi alınarak toplanır. Katılımcılardan, anketler aracılığıyla yazılı olarak bilgi alınabileceği gibi, görüşmeler yoluyla sözlü olarak da bilgi toplanabilir.

Gözlem araştırmalarında ise veriler, katılımcıların araştırmacı tarafından gözlenmeleriyle toplanır (Kırcaali-İftar, 1999).

Nitel araştırma yöntemlerinde betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2005);

1) Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma: Araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve/veya gözlemde yer alan boyutlarından yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur, bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenir.

2) Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi: Bu aşamada, daha önce oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunur ve düzenlenir. Bu aşamada, verilerin tanımlanma amacıyla seçilmesi, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi söz konusudur. Oluşturulan çerçeveye göre bazı veriler dışarıda kalabilir ya da önemli olmayabilir. Bu aşamada daha sonra sonuçlar yazılırken kullanılacak doğrudan alıntılar da seçilir.

3) Bulguların Tanımlanması: Son aşamada düzenlenen veriler tanımlanır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenir. Bu aşamada verilerin kolay anlaşılır ve okunabilir bir dille tekrarlanmasına ve gereksiz tekrarlardan kaçınılmasına dikkat edilmelidir.

4) Bulguların Yorumlanması: tanımlanan bulguların açıklanması, ilişkilendirilmesi ve anlamlandırılması bu aşamada yapılır. Bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerinin açıklanması ve gerekirse farklı olgular arasında kaynaştırma yapılması, araştırmacı tarafından yapılan yorumun daha nitelikli olmasına yardımcı olur.

Bu yaklaşımda, okuyucunun elde edilen bilgilerle betimsel bir yaklaşımla tanıştırılması ve ortaya çıkan bulguların düzenlenmesi söz konusudur. Bu betimlerden yola çıkarak, daha sonra araştırmacının kendi yorumlarını yapması ve bazı çıkarımlarda bulunması mümkündür.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın sorularına dayalı olarak görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine yönelik öğrenci görüşlerinin belirlenmesi için görüşmeler üç ana başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar şunlardır:

1. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Drama Etkinliklerinin Öğrenci Tutumuna Etkisi
2. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersinin Yürütülmesi Sırasında Uygulanan Sürece Yönelik Görüşleri
3. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Drama Etkinliklerine Yönelik Görüşleri

Bu ana başlıklar altında analizi yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular şunlardır;

4.1. Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Drama Etkinliklerinin Öğrenci Tutumlarına Etkisi

Tutum, bireyin kendi algı dünyasının bir yönü ile motivasyon, heyecan, idrak ve öğrenme süreçlerinin devamlı bir organizasyonudur (Krech ve ark., 1980). Hilgard ve arkadaşlarına (1971) göre tutum bazı nesnelere, kavramlara ve durumlara karşı yaklaşmakla ya da uzaklaşmakla birlikte, bunlara karşı belirli bir davranış göstermeye hazır olmayı da ifade eder. Franzoi'a (2003) göre tutum, bireyin bir nesneyi olumlu ya da olumsuz değerlendirmesidir (Akt, Güllü ve Güçlü, 2009).

Bu bağlamda tutumlar, en olumludan en olumsuzaya kadar çeşitli derecelerde olabilir. Olumsuz tutumlar; nesne ya da fikirler konusunda olumsuz inanca sahip olma, onu reddetme veya sevmeme, ona karşı hareketlerde bulunmayla kendini gösterebilir. Olumlu tutumlar ise; nesnelere ya da fikirler konusunda olumlu inanca

sahip olma, onu benimseme ve sevme ile kendini gösterebilir (Demirhan ve Altay, 2001). İnsanlar tutumlara sahip olarak doğmazlar, tutumları sonradan öğrenirler. Tutum doğrudan ölçülmez, ancak dolaylı olarak davranış yoluyla ölçülebilir (Kağıtçıbaşı, 2005). Çünkü tutum, davranış tayin edici olduğundan, tutum ölçmesinde de davranıştan hareket edilmektedir (Yıldız, 1998). Tutum ölçülmesinde genellikle kullanılan davranış ise, sorulara cevap verme ya da fikir belirtme şeklindeki sözel davranışlardır (Kağıtçıbaşı, 2005).

Öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ve bu tutumlar üzerinde drama etkinliklerinin etkisinin belirlenebilmesi için öğrencilerin ilgili sorulara verdikleri yanıtların analizi yapılmış, daha sonra cevaplarından alıntılar yapılarak yorumlanmıştır.

Öğrencilerin derse karşı tutumları “dersi seviyorum” ve “dersi sevmiyorum” ifadeleri ile belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmı görsel sanatlar dersine ilişkin olumlu tutumlarını belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö10”, dersi eğlenceli olduğu için sevdiğini şu şekilde ifade etmiştir; *“resim dersini seviyorum çünkü resim dersi bana eğlenceli geliyor”*. Dersin eğlenceli olduğunu ifade eden “Ö27” ise duygularını şöyle ifade etmiştir; *“seviyorum çünkü bence eğlenceli ben resim yapmayı da seviyorum”*. Görsel sanatlar dersini sevdiklerini belirten diğer öğrencilerin ifadeleri ise şu şekildedir; “Ö17”, *Seviyorum çünkü boya yaparken zevk alıyor ve kendi duygularını katıyorsun*, “Ö22” ise, *“Seviyorum çünkü resim yapmak güzel”* diyerek duygularını ifade etmiştir. Görsel sanatlar dersinin rahatlatıcı olduğunu ve dersi bu nedenle sevdiğini belirten öğrencilerden “Ö26” duygularını şu şekilde ifade etmiştir; *“evet seviyorum çünkü beni yetiştiriyor, duygumu iyi anlatabiliyorum. Yaratıcılığım geliyor”*, “Ö30” ise *“çok seviyorum çünkü beni rahatlatıyor, tüm kötü düşüncelerimi unutuyorum”* ifadesi ile derse karşı tutumunu açıklamıştır. Hayal gücü ve yeteneklerinin resim yaparak geliştiğini düşünen “Ö13” dersi sevdiğini şu şekilde ifade etmiştir; *“resim dersini seviyorum mesela masalları yaptığımızda hayal gücümüzün geliştiğini, hayal gücümüz geliştiği için yeteneklerimiz geliştiğini düşünüyorum. Bir de düşüncelerimizi, duygularımızın, kağıda yansıttığımız için...”*, “Ö24” ise hayalleri ve resim dersi arasında bir paralellik kurmuş ve bu ilişki onun

dersi sevmesine neden olmuştur; *“seviyorum çünkü düşlerimi, güzel rüyalarımı kâğıda işleyebiliyorum”*.

Görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir kısmı görsel sanatlar dersine karşı olumlu tutum sergilemektedirler. Öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı olumlu tutumlarını farklı etkenlerle ilişkilendirmişlerdir. Bir kısmı resim çizmekten zevk almayla bu dersi sevmeyi ilişkilendirirken, bir kısmı hayal gücünü ya da yeteneklerini kullanabilmeyi bu dersi sevmekle ilişkilendirmektedir. Öğrenciler dersin eğlenceli ve rahatlatıcı olmasıyla da derse karşı tutumlarını ilişkilendirmişlerdir.

Görüşmelere katılan ve görsel sanatlar dersine karşı olumsuz tutum sergileyen öğrenci sayısı iki ile sınırlıdır. Bu öğrencilerden “Ö5”, *“gerçeği söylersem resim dersini pek sevmiyorum çünkü ben öbür dersleri daha çok seviyorum, bir de en son resimde kötü not aldığım için etkilemiş olabilir beni”* ifadesi ile görsel sanatlar dersine karşı olumsuz tutumunu aldığı nota bağlamıştır. Yine görsel sanatlar dersine karşı olumsuz tutum sergileyen bir diğer öğrenci, “Ö6” bu tutumunu şu şekilde ifade etmiştir; *“hem seviyorum hem sevmiyorum ya ama büyük bir ihtimalle sevmiyorum çünkü ben böyle resmi beceremiyorum”*. “Ö6”nın derse karşı tutumu resim yapmayı beceremediğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır.

Öğrencilerin görsel sanatlar dersini sevmeleri durumunda ders saatinin arttırılmasını isteme, sevmemeleri durumunda ise ders saati ile ilgili bir beklenti oluşturmaması söz konusu olacağı düşünülmüştür. Öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı tutumlarıyla ilişkili olarak elde edilen bulgular arasında *“ders saatinin arttırılmasını isteme”* ve *“ders saatinin arttırılmasını istememe”* ifadeleri de analiz edilmiştir. Öğrencilerin dersi sevme tutumlarıyla ders saatinin arttırılmasını istemeleri arasında paralel sonuçlar saptanmıştır.

Öğrencilerin “Ders saati sence yeterli mi?” sorusuna verdikleri yanıtlar şöyledir; “Ö2”, *“ bence 2 ders olması gerekir en az”* derken, “Ö3” de benzer şekilde, *“uzun olması daha iyi olur 2-3 ders olabilir”* demiştir. “Ö29” da “Ö3” gibi ders saatinin 3

derse çıkarılabileceğini *“bence biraz arttırılmalı 3 saat olmalı”* sözleriyle ifade etmiştir. “Ö5” yetersiz bulduğu ders saatiyle ilgili net bir beklenti dile getirmemektedir, *“yeterli değil bence resim dersinin bayağı bir olması gerek”* ifadesiyle sadece ders saatinin artırılması gerektiği belirtmiştir. “Ö7” ders saatinin dersi sevdiği için arttırılması gerektiğini şöyle ifade etmiştir, *“ben sevdiğim için arttırılmalı haftada birkaç gün olabilir”*. Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö10”, *“bence yetersiz, resim dersin mesela 1 ders değil de 2 ders olabilir”* ifadesiyle, “Ö15”, *“bence arttırılmalı 1 ders daha arttırılsa güzel olur”* ifadesiyle, “Ö30” ise *“Yeterli değil yani mesela haftada 2 ders olabilir”* ifadesiyle ders saatinin haftada 2 derse çıkmasını istediklerini dile getirmişlerdir. “Ö6” ise ders süresinin arttırılması gerektiğini ve kısıtlı sürenin onu nasıl etkilediğini *“ ders süresinin arttırılması gerekiyor. Süremiz hani kısıtlı ya çabucak yapmaya çalışırken çirkin yapıyorum”* sözleriyle ifade etmiştir. Görüldüğü gibi öğrenciler genel olarak görsel sanatlar dersini sevmektedirler. Bu tutumlarıyla paralel olarak ders saatini de yetersiz bulmaktadırlar. Öğrenciler yetersiz buldukları ders saatinin arttırılmasını istemektedirler. Ayrıca görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinlikleri ile ilgili olarak şunları da belirtmişlerdir; “Ö2”, *“drama etkinliklerinin yapılması iyi bir şey çünkü resim dersini hep severek yapıyoruz”* ifadesi ile drama etkinlikleri ile dersi hep severek yaptığını belirtmiştir. “Ö17”, *“çok eğlenceli, bazı kişiler resim yapmayı sevmiyor olabilir onlar için de eğlenceli olabilir”* ifadesiyle yapılan etkinliklerin dersi sevme üzerindeki etkisini dile getirmiştir.

Uyan (2006) yaptığı araştırmada, görsel sanatlar dersinde oyun içerikli çalışmalar yapmıştır. Yaptığı araştırmanın sonucunda; öğrenciler çalışmalarını heyecanla bekleyerek ve çalışmalara istekli bir şekilde katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Çalışmalardan çok zevk almışlar ve kendilerini mutlu hissetmişler, yapılan etkinliklerin hayal güçlerini geliştirdiğini, derslerin eğlenceli ve komik bir ortamda ders ve not kaygısını en alt seviyeye indirerek oluştuğunu, arkadaşlarını izlerken ya da arkadaşlarıyla birlikte bir etkinlikte bulunmalarının hoşlarına gittiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu çalışmaların diğer derslerde de yapılmasını, resim-iş derslerini ise hep bu tarz etkinliklerle yapmak istediklerini de belirtmişlerdir. Bu çalışmada da elde edilen benzer sonuçlar Uyan’ın çalışmasıyla örtüşmektedir

4.2. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersinin Yürütülmesi Sırasında Uygulanan Sürece Yönelik Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin görsel sanatlar dersinin yürütülmesinde uygulanan sürece yönelik görüşleri ele alınmıştır. Görsel sanatlar dersine karşı tutumlarını “dersi seviyorum” ifadesi ile dile getiren öğrencilerin bu tutumlarını dersin eğlenceli olması, derste hayal güçlerini kullanabilmeleri, düşüncelerini resim aracılığı ile ifade edebilmeleri ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Görsel sanatlar dersinde drama etkinlikleri yapılması ile bu süreçte ne hissettiklerini dile getiren öğrencilerin ifadeleri şöyledir; “Ö3”, *“canlandırmalı daha iyi, dramayı sevdim daha eğlenceli, hiç dramalı resim yapmamıştık”* ifadesiyle canlandırma yapmayı sevdiğini, dersin daha eğlenceli olduğunu belirtmiştir. Özellikle *“hiç dramalı resim yapmamıştık”* ifadesiyle yapılan uygulamanın diğer derslerden farklı olduğunu belirtmiştir. Benzer şekillerde karşılaşılan öğrenci ifadeleri de şöyledir; “Ö13”, *“daha eğlenceli oluyor, duygularımı ve düşüncelerimi aktarmak daha kolay oluyor”* bu öğrenci drama etkinliklerinin resim dersini daha eğlenceli hale getirdiğini belirtirken, drama etkinliklerinin düşüncelerini aktarmasına da yardımcı olduğunu belirtmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö17”, *“mesela benim pek el sanatım güzel değildir ama drama dersi olsa, sık sık resim yapardım”*. Ö17 kendisini el sanatlarında çok iyi olmadığını ama bu etkinlikler ile daha sık ve daha çok resim yapabileceğini belirtmiştir. Dersin drama etkinlikleri ile daha eğlenceli olduğu yönündeki diğer ifadeler ise şöyledir; “Ö26”, *“Aslında yapmamıza gerek yok ama yapınca da eğlenceli oluyor bence.”*, “Ö30”, *“yaptığımız şeyleri resme dökmek daha eğlenceli oluyor bence”*. Öğrencilerin *“görsel sanatlar dersini seviyorum çünkü eğlenceli”* ifadeleriyle ilişkili olarak, drama etkinlikleri ile yaşanan görsel sanatlar dersi sürecinin *“daha eğlenceli”* olduğunu belirtmeleri, öğrencilerin yapılan etkinliklerden olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir. Ayrıca bu ifadeler derse karşı tutumların da drama etkinliklerinden olumlu yönde etkilendiği yönünde ipuçları vermektedir. Drama etkinlikleri esnasında yapılan canlandırmaların derse getirdiği hareketliğin ve öğrencilerin bu canlandırmaları yaparken eğlenmiş olmalarının öğrencilerin yorumlarına bu şekilde yansıtıldığını söylenebilir. Olağan bir resim dersinden farklı olarak düşündükleri bir olayı canlandırmaları daha sonra çizmeye başlamaları sınıf içi enerjiyi arttırmaktadır. Topçu (2008), yaptığı araştırmada görsel

sanatlar dersinde drama etkinlikleri yapmanın, çocuğun estetik duyarlılığını geliştirmede, sezgilerini güçlendirmede, yaratıcılığını ortaya koymada; hissettirmek, yaşatmak, eğlendirmek ve düş kurdurmak gerekliliğini savunan ve araştırmasının sonucunda; yaratıcı drama yönteminin, içeriğin kavranması, demokratik tutum içinde olması, empatisi yüksek, yaratıcı ve eylem gücü yüksek, lider ruhlu olması sonucun şartıcı bir şekilde olumlu olmasını sağlayacaktır demiştir. Yapılan uygulamada öğrencilerin dersi “daha eğlenceli” bulmaları bu sonucu destekler niteliktedir.

Derse karşı olumsuz tutumları olduğunu dile getiren “Ö5” ve “Ö6” süreci şu şekilde değerlendirmişlerdir. “Ö5”, *“bence gerekli zihnimiz geliyor yani böyle bir canlandırma yaptık ben de bunu yapabilirim diye söyleyebiliyorsunuz. Canlandırma daha iyi oluyor yani”*, ifadesiyle düşüncelerinin geliştiğini ve düşüncelerini aktarmanın kolaylaştığını belirtmiştir. “Ö6”, *“evet çünkü bizde drama yok o yüzden düşüncemiz azalıyor benim yani arkadaşlarım için bir şey diyemem.”* ifadesiyle daha önceki derslerle drama etkinliğinin yapıldığı dersleri karşılaştırmış, drama etkinliğinin derse olumlu etkilerini belirtmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö11” ise drama etkinliklerinden sonra resim yapmanın daha güzel olduğunu düşünmekte ; *“bu oyunları oynadıktan sonra resim yapmalıyız, daha güzel oluyor”* diyerek bu düşüncesini ifade etmektedir. Benzer şekillerde “Ö21” ise *“bence drama yapmalıyız yaratıcılık duygumuz geliyor”* ifadesiyle drama etkinlikleriyle yaratıcılığının geliştiğini düşündüğünü belirtmiştir. “Ö22”, resmi yapmadan önce drama etkinliği yapmanın anlatımına yardımcı olduğunu *“Evet çünkü hikayeyi resimlemek daha anlatıcı oluyor”* ifadesiyle belirtirken, “Ö27” ise drama etkinliklerinin resim dersiyle ilgili bilgilerini arttıracığını düşünmektedir; *“bence yapılmalı çünkü resimle ilgili daha çok bilgimiz artabilir”*. Görüldüğü gibi görsel sanatlar dersinde düşüncelerini rahat aktarabildikleri için bu dersi sevdiklerini belirten öğrenciler drama etkinlikleri ile daha yaratıcı olduklarını ve kendilerini daha iyi ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan öğrencilerin çoğunluğunun yanı sıra, bazı öğrenciler görsel sanatlar dersinde drama etkinliğinin “bazen” yapılması gerektiğini düşünmektedirler. “Ö23”, drama etkinliğinin konuya göre ders içinde yer alabileceğini, bazı çalışmaların bu şekilde çok eğlenceli olabileceğini düşünmektedir. Bu düşüncesini şöyle ifade etmiştir; *“gerekli bazen de gereksiz olabilir, konusuna göre değişir mesela sizin verdiğiniz konuyla ilgili olması iyiydi”*. Bu öğrenciler drama etkinliğine karşı

olumsuz bir tutum sergilememekle birlikte görsel sanatlar dersinin konusuna göre drama etkinliği yapılabileceğini, birlikte işlenen masal konusunun güzel bir örnek olduğunu belirtmişlerdir.

Bu ifadelerden yola çıkılarak görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersi süreci üzerinde, dersi daha eğlenceli kılma, yaratıcılığı geliştirme, daha güzel resim yapabileceğini düşünme gibi etkileri olduğu söylenebilir. Görsel sanatlar dersinin sezgileri, akıl yürütmeyi, hayal kurmayı ve beceriyi doğru bir şekilde geliştirdiği ve düşüncenin çeşitli yollarını ve temellerini öğrencilere öğrettiği, görsel sanatlar dersi ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarındandır (Kayhan, 2005). Araştırmada ulaşılan bu bulgular görsel sanatlar dersinin amaç ve sonuçlarının drama etkinlikleriyle desteklendiğini göstermektedir.

Tablo-2 Öğrencilerin Süreçle İlgili Görüşleri

Yapılan Etkinliklerin Resme Aktarılması	
Sürecin zor olması	Ö2-Ö5- Ö9-Ö23- Ö30
Sürecin biraz zor olması	Ö6- Ö7- Ö8- Ö10- Ö11- Ö12- Ö13- Ö14- Ö16- Ö17- Ö20- Ö21- Ö25-
Sürecin kolay olması	Ö1-Ö3-Ö4- Ö15- Ö18- Ö19- Ö22- Ö24- Ö26- Ö27- Ö28- Ö29- Ö31

Yapılan araştırmada öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersi sürecine yönelik görüşlerini uygulama zorluğu açısından öğrenmek için çalışmanın resme aktarılmasının zor olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Bu duruma yönelik yanıtlar “zor oldu” “biraz zor oldu” “zor olmadı” şeklinde sınıflandırılmıştır (Tablo-2). Drama etkinliklerinden sonra resim çalışmanın zor olduğunu belirten öğrencilerden “Ö1”, bu zorluğun canlandırıldığını gördüğü bir hikayede, kahramanların hareketliliğini resmine aktaramadığından kaynaklandığını ifade etmiştir, “çok da zor olmuyor zor oluyor ama, hareketli oldukları kısımları çizmek zordu, mesela yere yatarken falan hiç zor olmuyor”. “Ö7” ise “Ö1”den farklı olarak, yaşadığı zorluğu süreyle ilişkilendirmiştir, “ zaman yetmediği için onunla ilgili şeyler yapınca zor oluyor” diyerek bu durumu ifade etmiştir. Öğrencinin bu ifadesi, ders

süresinin yetersiz olduğu bulgusuyla paralellik göstermiştir. “Ö31” ise bu şekilde çalışmanın zor olmasını şöyle belirtmiştir, *“evet, zaten canlandırma yaptıktan sonra bir de konuyu topluyorsun”*. “Ö31” konuyu canlandırma- ne yapacağını düşünme- düşündüklerini kâğıda aktarmaya çalışma aşamalarının ard arda kendisini zorladığından bahsetmiştir.

Öğrencilerin drama etkinliklerinde yapılan çalışmaları resimlerine aktarmanın zor olmasından kasıtları, gördüklerini aktarmanın zorluğu, zamanla ilgili yaşanan problemler ve yapılan etkinliğin öğrencinin zihinsel faaliyetlerini çeşitlendirmesi gibi etkilerdir. Burada da öğrencilerin, gözlem yapma, düşünme ve düşündüklerini resme aktarma süreçlerinin birbiri ardına gelen ve belli bir zaman dilimi içinde tamamlanması gereken etkinlikler olmasının etkili olduğunu söylenebilir. Ders süresinin yetersizliği bu noktada da ön plana çıkmaktadır. Tütüncü (2006), konuyla ilgili yaptığı benzer bir çalışmada ders süresinin yetersizliğinin yanı sıra sanat eğimiyle ilgili şu noktalara da değinmiştir; ders saatinin yetersizliği, sınıfların kalabalıklığı, atölye ortamının azlığı, müfredat programının çok yüklü olması, yaratıcılığı olumlu etkileyeceği düşünülen ders dışı etkinliklerin birçok sınırlayıcı sebepten dolayı yeteri kadar yer almaması sanat eğitiminin problemlerindedir.

Drama etkinliklerinin ardından resim yapmanın zor olmadığını dile getiren “Ö4”, “Ö15” ve “Ö20” bu durumu kısaca ifade etmişler, bu sürecin zevkli ve daha kolay olduğunu belirtmişlerdir. “Ö4”, süreç zor muydu sorusunu, *“Hayır kolaydı, zevkliydi”*, diye yanıtlarken “Ö15”, *“Zorlanmadım bence daha kolay oldu”* ve “Ö20”, *“zor olmadı ben hayal gücümlle ilerledim”* diyerek görüşlerini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan öğrencilerden “Ö27” bu çalışmanın farklı düşünceler geliştirmesine yardımcı olmasından dolayı resim yapmanın daha da kolay olduğunu şöyle ifade etmiştir; *“bence hiç de zor değil, drama ile farklı düşüncelerim de olabiliyor”*. Canlandırılan bir hikâyenin resmini yapmanın daha kolay olduğunu ifade eden “Ö13”, bu duruma ilişkin görüşlerini şöyle ifade etmiştir; *“canlandırılan bir şeyi yapmak daha kolay oluyor çünkü sahneleri veriliyor sana. bu sahneleri canlandırdığımız için de bu sahneyi nasıl çizeceğimi düşünmek daha kolay oldu. Arkadaşlarımın canlandırdıklarını çizmek daha kolay oldu.”*. Görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin resim yapma aşamasında zor

olmadığını dile getiren öğrenciler; hayal güçlerini kullanmaları, gördüklerinden yola çıkarak çizimlerine yön vermeleri, düşünceleri üzerindeki etkileri gibi etkenlerin süreci kolaylaştırdığından bahsetmişlerdir. Yapılan uygulamaların öğrencilerin çalışmalarını üzerindeki etkilerine araştırmanın bir sonraki bölümünde değinilmiştir.

Görsel sanatlar dersinde sürece yönelik en büyük sıkıntının “ders süresi” olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersi ders saatinin resim çalışması için “yetmesi” ve “yetmemesi” için verdikleri cevaplar şu şekildedir; “Ö6” ders saati içerisinde resim çalışmasını tamamlamasıyla ilgili şunları söylemiştir, *“ben okulda hiç resmimi tamamlamadım hep evde tamamladım çünkü çok yavaşım.”* Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö9” ise resmini tamamlamasıyla ilgili olarak *“resmi tamamlamam 1-2 saat sürüyor” demiştir.* Benzer ifadelerde bulunan bazı öğrenciler ise ders saatinin arttırılması gerektiğini de ifadelerine eklemişlerdir. Bu doğrultuda saptanan bazı ifadeler ise şunlardır; görüşme yapılan öğrencilerden “Ö12” resim dersi süresiyle ilgili sıkıntılarını *“bence yeterli değil çünkü resim dersinde çoğu resmi yetiştiremiyorum. Bir de resim dersi de çok sevdiğim bir ders o yüzden ondan hiç ayrı kalmak istemiyorum daha çok resim dersi yapalım”* sözleriyle ifade etmiştir. “Ö12” hem dersi çok sevdiği için hem de çalışmalarını yetiştiremediği için ders süresinin arttırılmasını istemektedir. Kendi durumunun yanı sıra sınıf içinde yaptığı gözlemleri de dile getiren “Ö16” ders saatinin yetersizliğiyle ilgili şunları söylemiştir *“çoğu kişinin resmi derste bitmiyor, üç dört ders sürüyor. resim dersi üç dört ders falan olsa o zaman herkesin resmi bitmiş olur”.* Görüşme yapılan öğrencilerde “Ö27”nin ifadesi de “Ö16” ile paralellik göstermektedir, *“bence arttırılmalı çünkü resmim 2 derste falan bitiyor ve haftada bir ders çok az bence 3 ders falan olsa güzel olur”.* Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular, bir önceki bölümde “ders saatinin arttırılması” ile ilgili bulgularla paralellik göstermektedir. Görsel sanatlar dersinde süre var olan bir sorunken bu süre içerisinde drama uygulamalarının yapılması, bu sorunu daha da net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Görüşme yapılan öğrenciler haftada bir ders (40dk) olan görsel sanatlar dersinin bir çalışmayı tamamlamak için yeterli olmadığını belirtmektedirler. Öğrencilerin resim çalışmasına başlamadan önce düşündükleri sürenin ortalama olarak 20 dk olduğu göz önüne alınırsa resim çizmek için kendilerine kalan 20 dk bir

resmi tamamlamak için yetersiz gelmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmı görsel sanatlar dersinde drama etkinliklerinin olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yapılan drama etkinlikleri öğrencilerin düşünme sürelerini arttırma ya da azaltma yönünde etkilese de çizim etkinliğinin yapılması gereken süre, düşünmek için kullanılan süre ve çizim için kalan süre arasında bir zaman sorununun ortaya çıktığı görülmektedir. Daha önce konuyla ilgili yapılan çalışmalarda da belirtildiği gibi görsel sanatlar dersinin süresi içinde drama uygulamaları yapmak zamanla ilgili bazı sorunlar ortaya çıkarmaktadır. “Resim-İş Ve Bir Yöntem Olarak Drama İlişkisi” başlıklı çalışmada benzer sorunlara yönelik Aksular (2003) şu noktaların üstünde durmuştur, haftalık ders programında resim iş dersine ayrılan zaman 40 dk ile sınırlı olduğundan yaratıcı drama ön çalışmalı uygulamanın bu süre içerisine sığdırılması zor olabilir. Bu yüzden ders süresinin çok iyi planlanması ve bölümlere ayrılması gerekir, önerisinde bulunulmuştur. Sınıf mevcutlarının kalabalık olduğu sınıflar gözönüne alındığında tüm öğrencilerin derse katılabilmesi için yapılacak tüm planlamalarda 40 dakikalık ders süresinin yetersiz kalacağı söylenebilir. Bu bölümde elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalarla paralellik göstermektedir.

4.3. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Drama Etkinliklerine Yönelik Görüşleri

Öğrenciler drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersine karşı tutumları üzerindeki etkilerini yorumlarken, farklı düşünceler geliştirebildiklerini ve drama etkinlikleri sırasında düşündükleri bir konuyu daha iyi resmedebildiklerini vurgulamışlardır. Öğrencilerin “düşüncelerinin artması” ya da “düşüncelerini aktarmasına yardımcı olması” gibi cümlelerle ifade ettiği gibi drama etkinlikleri, drama etkinliğine katılan görsel sanatlar dersi öğrencilerinin düşünceleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ders içi yaşantılarına bu olumlu etkilerinden dolayı öğrencilerin büyük bir kısmı görsel sanatlar dersinde drama etkinliğini olması gerektiğini, bir kısım öğrencinin ise bu etkinliklerin devamlılığının şart olmadığını ama olmasından memnun olacaklarını belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin bir

kısmı ise iki etkinliğin bir arada olmaması gerektiğini, drama etkinliği için ayrı görsel sanatlar dersi için ayrı zaman ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo-3 Öğrencilerin Etkinliklere Yönelik Görüşleri

Yapılan Drama Etkinliklerine Yönelik Görüşler	
Hayal gücünü arttırması	Ö1-Ö3-Ö5-Ö6-Ö7-Ö10-Ö16-Ö21-Ö28-Ö31
Düşünce üzerindeki etkisi	Ö1-Ö4-Ö5-Ö6-Ö7-Ö8-Ö9-Ö10-Ö12-Ö13-Ö14-Ö15-Ö16-Ö18-Ö19-Ö23-Ö24-Ö25-Ö26-Ö27-Ö28-Ö30
Kompozisyon üzerindeki etkileri	Ö2-Ö9-Ö11-Ö12-Ö13-Ö17-Ö22

Tablo 3’te görüşmeye katılan öğrencilerin etkinliklere yönelik görüşleri görülmektedir. Yapılan görüşmelerde görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri incelenmiştir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin “hayal güçlerini arttırdığı”, “düşünceleri üzerinde etkileri olduğu” ve uygulamaların “kompozisyonları üzerinde etkili olduğu” tespit edilmiştir.

4.3.1. Yapılan Drama Etkinliklerinin Hayal Gücünü Arttırması

Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine yönelik görüşleri incelenmiş, öğrencilerin en sık kullandığı ifadelerden birisinin “hayal gücü” olduğu belirlenmiştir. Görsel sanatlar dersinde “hayal gücü”, derste verilmesi hedeflenen teorik bilgiler kadar önemlidir. Öğrencilerin drama etkinliklerinin hayal güçlerine etkisini belirtmeleri araştırmanın önemli bulgularındandır.

Araştırmada öğrencilere görsel sanatlar dersinde drama yapılmalı mı sorusu sorulmuş ve öğrencilerden nedenlerini açıklamaları istenmiştir. Öğrencilerin bu soruyu yanıtlarken hayal güçleri ve duygu aktarımlarıyla ilgili ifadeler kullanmışlardır. Örneğin; “Ö1”, drama etkinliklerinin yapılmasının gerekliliğini şöyle ifade etmiştir; “yapılmalı çünkü hayal gücünü daha fazla arttırıyor”. Görüşme yapılan

öğrencilerden “Ö16” ise, *“ilkönce zaten hikayeyi yazdık, canlandırdık bir de onun resimini yaparak yapsak daha güzel olur”* ifadesiyle oluşturulan hikayenin resme aktarılmasının duygularını ifade etmek için güzel olduğunu belirtmiştir Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö28” ise görsel sanatlar dersinin sadece resim yapmak olmadığını, hayal gücüyle ilgili olduğu için drama etkinliklerinin bu dersin kapsamında olması gerektiğini savunmuş, bu görüşünü şu cümlelerle ifade etmiştir; *“bence gerekli çünkü resim dersi sırf resim yapmak değil biraz da hayal gücü..”*. “Ö31”in görüşü de “Ö28” ile paraleldir; *“yapsak olur çünkü yani bu bizim hayallerimizle ilgili”*.

Görüşme yapılan öğrenciler, drama etkinlikleri hayal güçlerini arttırdığı için, düşüncelerini kâğıda rahat aktarmalarını sağladığı için, anlatım güçlerini arttırdığı için ve öğrencilere farklı bir ortam sunduğu için, görsel sanatlar dersinde drama etkinliklerinin yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Kaya'nın (2006), alanla ilgili yaptığı “İlköğretim 3. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Drama Destekli Eğitimin Yaratıcı Sürece Katkıları” başlıklı çalışmada, şu sonuçlara yer verilmiştir; drama eğitimi, farkındalık kazandırır, bağımsız düşünmeyi sağlar, işbirliği yapabilme özelliğini geliştirir, sosyal ve psikolojik duyarlılık yaratır, dört temel dil becerisini (konuşma, dinleme, okuma, yazma) geliştirir, sözel olmayan iletişimin öğrenilmesini sağlar, kendine güven duyma, karar verme becerilerini sağlar, kendini ifade etmede güven kazandırır. Yapılan iki çalışmada da drama etkinliklerinin öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olumlu etkileri olduğu sonucunu varılmıştır.

4.3.2. Yapılan Drama Etkinliklerinin Düşünce Üzerindeki Etkisi

Görsel sanatlar dersinde sürecin en önemli bölümlerinden bir tanesi “düşünme” için ayrılan bölümdür. Düşünme her öğrenciye göre farklı gelişen bir süreçtir. Fakat aradaki fark ne olursa olsun her öğrenci resmini çizmeye başlamadan önce mutlaka düşünmektedir. Araştırmada, yapılan etkinliklerin öğrencilerin düşünme süreleri üzerindeki etkisine yönelik bazı bulgular elde edilmiştir. “Düşünme”nin sanatsal yaratma sürecindeki önemi göz önüne alındığında yapılan etkinliklerin düşünme üzerindeki etkisinin önemli olduğu kabul edilebilir. Yapılan

araştırmada görüşme yapılan öğrenciler derste çizecekleri resmi düşünmek için çok zaman harcadıklarını belirtmişlerdir. Bu duruma ilişkin bulgular şunlardır; görüşme yapılan öğrencilerden “Ö12”, resmini çizmeye başlarken ne kadar çok deneme yaptığını *“düşünüyorum siliyorum yapıyorum o güzel olur mu diye”* cümlesiyle ifade etmiştir. “Ö13” ise çalışmasının güzel olması için çok düşündüğünü şöyle dile getirmiştir, *“çok güzel çizmek istiyorsam yarım saat düşünürüm”*, “Ö16” da düşünmeye çok zaman ayırdığını ifade eden öğrencilerden biridir, *“baya bi düşünüyorum işte kafamda tasarlıyorum”*. Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö14” de “Ö13” gibi düşünme aşamasının önemli olduğunu düşünmektedir, bu durumu şöyle ifade etmiştir, *“düşünce daha önemli o yüzden düşünceye ben daha fazla zaman ayırıyorum kağıda zaten düşündükten sonra hemen dökülüyor”*. Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö20” ise hayal gücünün önemli olduğunu vurgulayan, hayal gücünü kullanmak için düşündüğünü ifade eden bir öğrencidir, *“ben o kadar fazla gerçekçi yapmak istemiyorum çünkü resimde hayal gücü önemli olduğu için çok fazla düşünmüyorum”*.

Öğrenci ifadelerinde de görüldüğü gibi, öğrenciler için resmi yapmaya başlamadan önce düşündükleri süre çok önemli. Öğrenciler hayal güçlerini kullanabilmek ve güzel resim yapabilmek için düşünüyorlar. Bir önceki başlıkta elde edilen bulgularda öğrencilerin drama etkinlikleri ile hayal güçlerini daha iyi kullanabildikleri tespit edilmişti. Öğrencilerin drama etkinliklerine yönelik görüşlerinden “düşüncelerine etkileri”ne yönelik şu bulgular elde edilmiştir;

Görüşmeye katılan öğrenciler görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin resim çizme öncesinde ve resim çizme sürecinde düşünceleri üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden “Ö7”, *“drama düşünme süremi azaltıyor. Oynadığımız oyunlarla ilgili resim yapmak daha kolay oluyor.”* ifadesiyle resim yapmaya başlamadan önce daha az düşündüğünü ve düşüncelerini resme aktarırken daha kolay olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden “Ö14”, *“drama kolay düşünmemi sağladı”*, ifadesiyle hikaye oluşturmanın düşünmesini kolaylaştırdığından bahsetmiştir. “Ö15” ise, kısa ve net bir ifadeyle *“daha az düşündüm”* diyerek düşünme süresinin kısaldığını belirtmiştir. “Ö13” de “Ö15” gibi düşünme süresinin drama etkinlikleriyle azaldığını belirtmiş ve bu durumu şöyle ifade etmiştir; *“Eğer normalde 30 dk*

düşünüyorsam 20 dkya indi yani". "Ö18" ve "Ö21" de düşünme sürelerinin yapılan drama etkinlikleriyle azaldığını belirten öğrencilerdendir; "Ö18" bu durumu, "daha çabuk düşünmemi sağladı" cümlesiyle ifade ederken, "Ö21", "düşünmem daha kısa sürdü öğretmenim" cümlesiyle ifade etmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerden "Ö30" ise drama etkinliklerinin etkisini şu cümle ile ifade etmeye çalışmıştır; "bunda 5-10 dk düşündüm, çünkü dikkatimi çeken bir konu oldu". Görüşme yapılan öğrencilerden "Ö16", yapılan drama etkinliklerinin sürecini kolaylaştırdığını net bir şekilde, şu şekilde ifade ederken, "eğer öyle hikaye yazmasaydık çok düşünürdük ama hikaye yazdığımız için daha kolaylaşıyor", "Ö11", bu sürecin kendisini biraz zorladığını ifade etmiştir, "biraz zorlandım onu düşünmekte çizime başladığımda yine düşündüm".

Görüşme yapılan öğrencilerden bazıları görsel sanatlar dersinde drama etkinliği olmalı yanıtının nedenini "düşünme" kavramı ile ilişkilendirmiştir; "Ö9", "gerekli daha iyi düşünüyoruz, kafamızdaki resmi daha da iyi aktarabiliyoruz" ifadesiyle yapılan drama etkinliklerinin düşünmesi üzerindeki etkisini açıklamıştır. Görsel sanatlar dersinde drama etkinliği yapılmasının gerekliliğini savunun öğrencilerden "Ö12" bu görüşünü karar verme sürecine bağlamıştır, "bence gerekli çünkü resim bulurken bize yardımcı oluyor, bize de değişiklik oluyor" ifadesiyle bu görüşünü açıklamıştır. "Ö26" drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersinde yapılması ve yapılmaması konusunda karasız kalmış, yapılamasa da olabileceğini fakat drama yapmanın eğlenceli olduğunu belirtmiştir; "biraz gerek var daha kısa düşünmemizi sağlıyor. Drama ve resim aynı anda güzel oluyor".

Görüldüğü gibi drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersinin işlenmesi sürecinde, düşünme aşamasında olumlu etkileri bulunmaktadır. Öğrencilerin büyük bir kısmı resmi çizmeye başlamadan önce daha az düşündüklerini, bu etkinliğin dikkat çekici olduğunu ve düşünmek için çok uzun bir zamana ihtiyaçları olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca, drama etkinliklerinin öğrencilerin "düşünürken" varmak istedikleri hedefe varmaları için önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Görüşme yapılan öğrencilerin ifadelerinden, drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersinde, "karar verme" üzerinde de etkili olduğu görülmüştür. "Ö4", tercih

yapmakta zorlandığını, drama etkinliklerinin bu konuda etkili olduğunu şu cümleyle ifade etmiştir; *“ne yapacağıma karar verebildim resmi yapmaya başladım”*. “Ö6” ise kendi durumunun öncesini ve sonrasını kıyaslamış *“canlandırma yaptığımda daha bir güzel oluyor, hayal ediyorum onu yapıyorum”* ifadesiyle drama etkinliklerinden olumlu yönde etkilendiğini belirtmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerden “Ö10”, direkt resim yapmasıyla drama etkinlikleri ardından resim yapması arasındaki farkı şöyle ifade etmiştir; *“daha kolay oldu çünkü ilk önce düşündüm ondan sonra yaptım”*. Bu öğrencilerin görüşlerinden farklı olarak, resim yapma sürecinin de drama etkinliklerinden etkilendiğini dile getiren “Ö26”, resim yapma sürecindeki değişikliği şöyle ifade etmiştir; *“Hikâye yazınca daha kısa sürdü resim yapmam”*. Araştırmada yapılan drama etkinliklerinin öğrencilerin ne yapacaklarına karar vermelerinde etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin, öğretmen tarafından verilen konuyla ilgili ne çizecekleri hakkında karar vermelerinde drama etkinliklerinin önemli olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarına benzer bir şekilde Kaya (2006) yaptığı çalışmada, drama ile resim öğrencilerin düşünce bakımından resim yapmaya hazır hale gelmelerine, çalışma disiplini kazanmalarına, resme yoğunlaşmalarına, süreyi verimli kullanabilmelerine, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını dışa vuran yorumlar yapabilmelerine katkıda bulduklarını ortaya koymuştur.

4.3.3. Yapılan Drama Etkinliklerinin Kompozisyon Üzerine Etkisi

Görsel sanatlar dersinde öğrencilerin ne çizeceklerine karar verdikten sonra en önemli aşamaları neyi nereye yerleştirecekleridir. Resimle ifadelerinde önemli bir yer tutan bu aşama sürecin büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Yapılan araştırmada görüşmeye katılan öğrenciler, görsel sanatlar dersinde uygulanan drama etkinliklerinin kompozisyonları üzerindeki etkilerine de değinmişlerdir.

Görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinlikleriyle sürecin daha kolay olduğunu belirten öğrencilerden “Ö16” bunun nedenini şöyle açıklıyor; *“onu tasarlamış oluyoruz o yüzden kolaylık sağlıyor”*. “Ö14” görsel sanatlar dersinde yapılan

drama etkinliği ile ilgili yorumunu ise “*öyle bir konuyu söylemektense böyle canlandırarak daha iyi oluyor*” ifadesiyle ortaya koymaktadır. Bu öğrencilerin ifadelerinden anlaşıldığı gibi konuyu -hikâyeyi- canlandırmış olmak resmi tasarlama aşamasında öğrencilere yardımcı olmaktadır. Bu durumu ilişkin diğer bulgular da incelenmiştir. Resmi tasarlama ve yapma aşamasına yönelik bulgular şöyledir: Görüşme yapılan öğrencilerin, drama etkinliklerinin resim yapma sürecine etkileriyle ilgili, kompozisyon kurma ve farklı düşünceler geliştirme üzerine de yorumları bulunmuştur. Bu duruma ilişkin olarak sunulan ifadeler şunlardır; “*Ö1*”, “*oldu tabi mesela ben resmi çizerken o karakterler aklımdaki şeylerin değişmesini sağlıyor*” diyerek, konuyla ilgili var olan düşüncelerinde drama etkinliklerinin etkisiyle değişiklikler olduğunu belirtmiştir. “*Ö2*” ise kompozisyon kurmakta zorlandığını, drama etkinliklerinin bu zorluğu aşmasında yardımcı olduğunu şu şu ifadeyle belirtmiştir; “*biz şimdi tiyatro yaptık ya, keloğlanı filan işte onu ben tiyatro yapmadan önce yani nasıl yerleştireceğimi bilemezdim*”. Öğrencilerin ifadelerinden anlaşıldığı gibi yapılan drama etkinlikleri öğrencilerin düşüncelerini etkilediği gibi kompozisyon kurarken de etkili olduğu, drama etkinliklerinin figürleri nasıl yerleştirecekleri hakkında çizim sırasında fikir edinmeleri yönünde etkili olduğu söylenebilir.

“Sanat Eğitiminde Drama ve Yaratıcılığın Önemi” başlıklı çalışmada da yaratıcı drama ile ilgili şu yorum yapılmıştır; insan olmanın ve toplumda çağdaş birey olmanın gereği yaratıcı bir düşünce sistemine sahip olmak, yeni tasarımlar ortaya çıkartmaktır. Yaratıcı drama bu yeni tasarımlarda önemli rol oynar. Yapılan araştırma bu yorumu doğrular niteliktedir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde drama etkinliklerinin öğrencilerin kompozisyonları üzerinde etkili olduğuna yönelik bulgulara rastlanmıştır (Balıkçı, 2001).

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı tutumları, sanatsal yaratma süreçleri, düşünme ve üretmeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Eğitimde drama kavramı, her geçen gün kazandığı öneme paralel olarak, hakkında yapılan araştırmalarla gelişmektedir. Hangi etkinliğin neden ve nasıl yapılması gerektiği, etkiliği yöneten kişinin grup içindeki rolü gibi konular artık netlik kazanmıştır. Drama etkinlikleri farklı disiplinlerle bir arada işe koşulduğunda ortaya yeni ve anlamlı ürünler çıkmasını sağlamaktadır.

Sanat eğitimi bireyin olaylara farklı bakış açılarıyla bakmasını sağlayan, onlara estetik bir değer kazandıran bir alandır. Bu alanda yapılacak farklı etkinlikler sanat eğitiminin daha anlamlı ve etkili olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle görsel sanatlar dersinde ulaşılmak istenen hedeflere varılmasında drama etkinlikleri etkin bir yol haritasıdır.

Okullarımızın fiziksel koşulları, zaman sınırlılıkları, sınıf mevcutlarının fazla olması gibi olumsuz etkenler yapılan ya da yapılacak çalışmalara sınırlılıklar getirirse de konu ile ilgili yapılan her çalışma bu olumsuzlukların aşılmasında atılacak bir adımdır.

Bu araştırmada birbirinden farklı özellikler gösteren sınıf ortamlarında, görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinlikleri hakkında öğrenci görüşlerine yer verilmiştir. Yapılan uygulama ve görüşmelerin ardından öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerine yönelik görüşleri üç başlık altında toplanmıştır.

5.1.1. Tutumlara Yönelik Sonuçlar

Uygulamalar sonrasında öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin büyük bir kısmı görsel sanatlar dersini sevmektedirler. Öğrenciler görsel sanatlar dersine karşı tutumlarını ifade ederken “seviyorum çünkü

eğlenceli”, “seviyorum çünkü yaratıcılığımı geliştiriyor”, “seviyorum çünkü düşüncelerimi anlatıyorum” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Öğrencilerin derse karşı tutumlarıyla süreç ve etkinlikler arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Drama etkinlikleri ile işlenen bir görsel sanatlar dersi sonrasında öğrencilerin ifadeleri “sevdim çünkü ders daha eğlenceli oldu”, “drama etkinlikleri olmalı çünkü yaratıcılığımızı geliştiriyor”, “etkinlikler güzel çünkü düşüncelerimi aktarmama yardımcı oluyor” yönünde değişiklikler göstermişlerdir.

5.1.2. Sürece Yönelik Sonuçlar

Derse karşı tutumlarını dersin eğlenceli, yaratıcılıklarını geliştiren, duygularını ifade edebildikleri bir süreç olmasıyla ilişkilendiren öğrenciler, görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinliklerinin süreç üzerindeki etkisini dile getirmişlerdir. Öğrenciler yapılan uygulamalardan sonra sürecin “daha eğlenceli” olduğunu, yaptıkları çalışmalarda “daha yaratıcı” olduklarını, resim yapmanın “daha kolay” olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan drama etkinlikleri sürece olumlu olarak etki etmektedir. Öğrenciler drama etkinlikleriyle daha eğlenceli olduğunu düşündükleri görsel sanatlar dersine daha istekli katılmakta ve yaşadıkları bu sürecin devamlılığını istemektedirler. Sınıf içi enerjinin arttığı bu tip etkinliklerin yapılmasından hoşnut kalmışlardır.

5.1.3. Derse Etkilerine Yönelik Sonuçlar

Görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinlikleri öğrencilerin çalışma sürecinde üç ana noktada etkili olmuştur. Drama öğrencilerin hayal güçlerini kullanmalarını gerektiren bir süreçtir. Bu doğrultuda öğrencilerin dile getirdiği etkilerden bir tanesi yapılan etkinliklerin hayal güçlerini arttırmasıdır. Öğrenciler yapılan drama etkinlikleri ile hayal güçlerini daha fazla kullanmışlardır. Görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinlikleri öğrencilerin hayal güçlerini olumlu yönde etkilemiştir.

Drama etkinliklerinin düşünme ve ürün ortaya koyma üzerindeki etkisi yapılan uygulamada da görülmüştür. Görsel sanatlar dersinde yapılan drama etkinlikleri öğrencilerin düşünme süreleri ve düşünme biçimleri üzerinde etkili olmuştur. Öğrenciler, yapılan uygulamalar sonucunda düşünme sürelerinin değiştiğini belirtmişleridir. Ayrıca drama uygulamaların yapılmadığı görsel sanatlar derslerinden farklı düşünceler geliştirdikleri bir süreç yaşadıklarını belirtmişlerdir. Drama etkinlikleri sanat eğitiminde yaratıcı düşünme üzerinde etkili bir yöntemdir.

Öğrenciler yapılan uygulamalardan kompozisyon oluşturma aşamasında da etkilenmişlerdir. Yapılan çalışmalar sonucunda resimlerinde hangi figürleri kullanacakları, bu figürleri nasıl yerleştirecekleri hakkında drama etkinliklerinden etkilenmişlerdir.

5.2. ÖNERİLER

1. Bu araştırma 4. sınıf öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur. Benzer bir çalışma ilköğretim okullarında farklı sınıf düzeylerinde tekrarlanabilir.
2. Sanatsal yaratma süreci üzerinde drama etkinliklerinin etkisini araştırmak için daha geniş kapsamlı bir çalışma, daha uzun bir süreçte yapılabilir.
3. Drama etkinliklerinin sanat eğitimi kapsamında diğer derslere etkisi araştırılabilir.?
4. Görsel sanatlar dersinde drama etkinliklerine daha çok yer verilebilir.
5. Uygulama süreci ve zamanla ilgili sorunların aşılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Dersin iyi planlanması, bölümlenmesi dersin daha verimli olmasını sağlayabilir.
6. Okullarda, görsel sanat eğitimi atölyelerinde, drama etkinlikleri için uygun bir ortam oluşturulmalıdır.

Ek-1

4. Sınıf Öğrencileri İçin Hazırlanan Görüşme Soruları

1. Görsel sanatlar dersini seviyor musun?
Evetse neden? Hayırsa neden?
2. Resim çalışmaya başlamadan önce, düşünmek için ne kadar zamana ihtiyacın oluyor?
3. Çalışmalarını ne kadar sürede tamamlayabiliyorsun?
4. Etkinlik süresinin arttırılması gerektiğini düşünüyor musun?
5. Yapılan drama etkinlikler, konuyu resimlemeden önce sana yardımcı oldu mu?
6. Yapılan drama etkinlikleri, resmi yaparken sana yardımcı oldu mu?
7. Drama konularını çalışmalarına aktarmakta zorlanıyor musun?
8. Görsel sanatlar dersi öncesinde drama etkinlikleri yapılması sence iyi mi?
Neden?
9. Drama etkinliğinden sonra sanatsal çalışma yapmak gerekir mi?
Gerekmiyorsa neden?

Ek-2 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 4.Sınıf Kazanım Tablosu

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 4. SINIF KAZANIM TABLOSU ÖĞRENME ALANI: GÖRSEL SANATLARDA BİÇİMLENDİRME		
KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
<p>1. Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, şiir, öykü, masal, anı, efsane gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.</p> <p>2. Renklerin ışığa göre değiştiğini fark eder.</p> <p>3. Bir rengin değerlerini kullanarak resim yapar.</p> <p>4. Renklerin duygu ve düşüncelerle ilgisini tartışır.</p> <p>5. Doğal ve yapay (yapılmış) nesnelere ayırt eder.</p> <p>6. Çevresindeki benzer biçimlere örnekler verir.</p> <p>7. Çevresindeki biçim zıtlıklarının neler olabileceğini tartışır.</p> <p>8. Çevresindeki örneklerden yola çıkarak merkezi ve simetrik dengeyi fark eder.</p> <p>9. İki ve üç boyutlu çalışmalarında çizgileri kullanmaktan haz alır.</p> <p>10. Üç boyutlu basit geometrik cisimlerle inşa yapar.</p> <p>11. Nesnelere farklı bakış açılarıyla görülebileceğini fark eder.</p> <p>12. Görsel çalışmalarında doğal ve yapay nesnelere yaralanabileceğini fark eder.</p> <p>13. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.</p> <p>14. Çalışmalarını sergilemekten ve arkadaşlarının yaptığı eserleri izlemekten zevk alır.</p>	<p> 2,3,4,13. “Renklerle Oynuyorum” Öğrencilerden bir renk seçmeleri istenir. Seçtikleri rengi neden tercih ettikleri hakkında konuşmaları sağlanır. Öğretmen beyaz ve siyah rengi ortaya koyarak hangisinin ışığa, hangisinin karanlığa benzediğini sorar. Öğrenciler, tercih ettikleri boya malzemelerine göre seçtikleri rengi, farklı kaplarda önce beyazla, sonra siyahla ayrı ayrı karıştırarak ya da sulandırarak resim yaparlar. Bu çalışmayla bir rengin değerini elde etmiş olurlar. Çalışmalar bittiğinde, sınıf panosuna yapmış oldukları resimler asılabilir.</p> <p> 7. “Yuvarlak – Köşeli Oyunu” Öğretmen, öğrencilerden çevrede bulunan yuvarlak ve köşeli biçimlerden örnekler vermelerini ister. Örneğin, meyveler yuvarlak hatlı, sıralar köşelidir. Kitap, defter köşeli, şapkalar yuvarlak gibi örneklerle biçim zıtlıklarının temel düzeyde farkına varmalarını sağlar.</p> <p> 8. “Kendi Motiflerimi Oluşturuyorum” Çevresindeki merkezi dengeye sahip örnekler incelenir. Sonra renkli bir kağıt üçgen oluşturacak şekilde, bir köşesi çaprazındaki köşe ile üst üste getirilerek katlanır. Katlama işlemi birkaç kez tekrarlanır. Katlamalar sonucu oluşan son üçgenin ortasından, kenarlarından değişik minik biçimler kesip çıkartılır. Kağıt kat yerlerinden açıldığında merkezden dışarıya dağılan disiplinli tekrarlar görülecektir.</p> <p> 9. “Çizgilerle Heykel” Ömer Uluç’un spiral borularla çalıştığı üç boyutlu eserlerinden örnekler gösterilebilir. Öğrenciler, renkli spiral borular, renkli plastik borular, renkli plastik kablolar vb. kullanarak üç boyutlu çalışmalar yaparlar.</p>	<p>3. Rengin Değeri (valör): bir renge beyaz ve siyah eklenerek o rengin yoğunluğunun azaltılması veya artırılması. [!] Tercih edilen araç-gereçler en az bir ders öncesinden öğrencilere bildirilmeli, araç-gereç ve teknik seçimlerinde öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmalıdır.</p> <p>5. Doğal Nesnelere: Ağaç kabuğu, yaprak, kum, kayalar gibi doğaya ait nesnelere.</p> <p>Yapay Nesnelere: bardak, tabak, ip, kumaş gibi üretilmiş nesnelere.</p> <p>6. Benzer biçimlerin tespit ettirilmesi, sezgi yoluyla ahenk ilkesine temel düzeyde bir giriş yapmak içindir.</p> <p>7. Biçim zıtlıklarının tespit ettirilmesi, sezgi yoluyla denge ilkesine temel düzeyde bir giriş yapmak içindir.</p> <p>8. Simetrik Denge: Bir eksene göre öğelerin aynı durumda tekrar etmesidir.</p>
<p> Sınıf-okul içi etkinlik</p> <p> Ders içi ilişkilendirme</p>	<p> Okul dışı etkinlik</p> <p> İnceleme gezisi</p>	<p> Uyarı</p> <p> Ölçme ve değerlendirme</p> <p> Diğer derslerle ilişkilendirme</p>

Ek-3 Etkinlik Yapılan Okullar İçin Onaylı Çalışma Çizelgesi

Görsel Sanatlar Dersinde Drama Uygulamaları Ve Yaratıcı Çocuk Tipleri Konulu Çalışma İçin Uygulama Yapılacak Okulların Listesi		
Okulun Adı	Çalışma Yapılacak Sınıf	Çalışmanın Yapılacağı Tarihler
Fatih Sultan Mehmet İ.Ö.O.	4. Sınıf	19-26 Mart 2-9 Nisan
Adalet İ.Ö.O.	4. Sınıf	19-26 Mart 2-9 Nisan
Milli Zafer İ.Ö.O.	4. Sınıf	18-25 Mart 1-8 Nisan
Osmangazi İ.Ö.O.	4. Sınıf	18-25 Mart 1-8 Nisan
Orhangazi İ.Ö.O.	4. Sınıf	16-30 Nisan 7-14 Mayıs
Özel Ümit İ.Ö.O.	4. Sınıf	15-22-29 Nisan 6 Mayıs
Özel Çağdaş İ.Ö.O.	4. Sınıf	16-30 Nisan 7-14 Mayıs
Özel Atayurt İ.Ö.O.	4. Sınıf	7-14-21-28 Nisan

Ek-4 Yapılan Uygulama İçin T.C. Eskişehir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Verilen İzin Belgesi

**T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : B.08.4MEM.4.26.00.02.310 () /
Konu : İzin.

13.03.2008* 06540

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 26/02/2008 tarih ve B.30.2.OĞÜ.0.70.72.00-590-650-1077 sayılı yazısı.
b) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı ilgi (a) yazısı ve eklerinde, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği tezli yüksek lisans programı öğrencisi Nazan APAYDIN'ın "İlköğretim 4. Sınıf Öğrencileri İçin Görsel Sanatlar Dersi ve Drama Etkinlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı merkez ilköğretim okullarında uygulamak istediği belirtilmekte olup, uygulama talebi ilgi (b) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

Ertuğrul DİNDAR
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
13.../03/2008

Mehmet KALYONCU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Büyükdere Mah. Atatürk Bulvarı
No:24 26120 ESKİŞEHİR

Tel : (0222) 239 72 00 - 413
Fax : (0222) 239 39 22

Eğitim Öğretim Bölümü
egitimogretim26@meb.gov.tr
http://eskisehir.meb.gov.tr

Ek-5 Öğrencilerle Yapılan Görüşmeler İçin Veli İzin Belgesi Örneği

Sayın Veli,

Yapılan drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersi üzerindeki etkileri hakkındaki araştırmamız kapsamında, velisi bulunduğunuz öğrencinin sınıfında gözlem ve uygulama çalışmaları yapacağız. Çalışmaların sonuçlarını daha iyi değerlendirebilmemiz için, çalışmanın odağı olan öğrencilerimizle etkinlik sonunda içeriğinde dokuz (9) soru bulunan bir görüşme yapacağız. bu görüşmelerin izniniz dâhilinde ses kayıt cihazı ile kaydı tutulacaktır. Yapılan bu görüşmelerde alınan cevaplar yalnızca bu çalışmada kullanılacak olup, edinilen bilgiler ve ilgili öğrencinin ismi başka hiçbir çalışmada kullanılmayacaktır. Eğer bu çalışmada velisi bulunduğunuz öğrencinin katılmasında bir sakınca görmüyorsanız lütfen aşağıdaki bilgileri tamamlayınız.

Teşekkürler
Sınıf Öğretmeni
Nazan APAYDIN

Öğrencinin Adı Soyadı:

Velinin Adı Soyadı:

Kızımın / Oğlumun bu çalışmaya katılmasını kabul ediyorum.

İmza:

İNCELENDİ

Sayın Veli,

Yapılan drama etkinliklerinin görsel sanatlar dersi üzerindeki etkileri hakkındaki araştırmamız kapsamında, velisi bulunduğunuz öğrencinin sınıfında gözlem ve uygulama çalışmaları yapacağız. Çalışmaların sonuçlarını daha iyi değerlendirebilmemiz için, çalışmanın odağı olan öğrencilerimizle etkinlik sonunda içeriğinde dokuz (9) soru bulunan bir görüşme yapacağız. bu görüşmelerin izniniz dâhilinde ses kayıt cihazı ile kaydı tutulacaktır. Yapılan bu görüşmelerde alınan cevaplar yalnızca bu çalışmada kullanılacak olup, edinilen bilgiler ve ilgili öğrencinin ismi başka hiçbir çalışmada kullanılmayacaktır. Eğer bu çalışmada velisi bulunduğunuz öğrencinin katılmasında bir sakınca görmüyorsanız lütfen aşağıdaki bilgileri tamamlayınız.

Teşekkürler
Sınıf Öğretmeni
Nazan APAYDIN

Öğrencinin Adı Soyadı:

Velinin Adı Soyadı:

Kızımın / Oğlumun bu çalışmaya katılmasını kabul ediyorum.

İmza:

Ek – 6 Etkinlikler Sırasında Öğrenciler Tarafından Oluşturulan Öyküler

1. Ayşe'nin Rüyası

“ Ayşe o gece çok heyecanlıydı. Çünkü yarın lunaparka gidecekti. Oradaki oyuncakları düşündükçe heyecanı artıyordu. Kardeşi de o duyguları paylaşıyordu. Sabah erkenden kalktı. Lunaparka ilk kez gidecekti. Kahvaltıdan sonra yola çıktılar. Bir süre sonra lunaparka geldiler. Ayşe hangi oyuncağa bineceğine karar veremedi. Hepsi birbirinden güzeldi. Sonunda atlıkarıncaya binmeye karar verdi. Atlıkarıncada çok eğlenmişti. Lunaparkı dolaşırken Ayşe bir uçan halı gördü ve binmek istedi. Ama korkuyordu. Uçan halıya bindi ve halı onu büyük bir saraya götürdü. Halı aynı zamanda konuşuyordu. Ve Ayşe'nin bütün isteklerini yerine getireceğini söylüyordu. Ayşe önce sarayı gezmek istedi. Gezerken sarayda kocaman bir meyve gördü. Ve yemek için yanına gitti. Ayşe tam meyveyi yiyecekti ki annesinin sesini duydu. Annesi onu uyandırıyor. Ayşe uyandığında çok üzgündür. Çünkü annesi onu rüyasından alıkoymuştu. Annesine rüyasını anlattı. Ayşe bu rüyayı hiç unutmadı.”

2. Korku Odasına Yolculuk

“ Hiphopçı ile Metalci zaman yolculuğuna çıktılar. Korku odasını arıyorlardı. Önlerine bir köprü çıktı. Bu köprüden geçerken düşmüşler. Düştikleri yer mars gezegeniymiş. Burada küçük taş parçaları görmüşler. Bu taş parçalarını incelerken bu taşlardan çantaya koymuşlar. Bu taşların içinden küçük uzaylılar çıkmış. Bu küçük uzaylılar aç oldukları için çantayı yemişler ve zehirlenmişler. Metalci ve Hiphopçı uzay doktorunu çağırmışlar. Doktorları beklerken iki arkadaş şarkı söylemişler. Doktorlar gelmiş. Doktorlar uzaylıları tedavi etmişler, iyileştirmişler. Hiphopçı ile Metalci eve dönmek için onlardan yardım istemiş. Böylece Mars'tan ayrılmışlar. Korku odasına ulaşmak için yollarına devam etmişler.”

3. Güneş

“ Güneş M.Ö. 10000 yılında yaşayan bir dinozordu. Güneş etoburdu. 1 yaşında ona bir T-Rax saldırdı. Çünkü Güneş onunla dalga geçmiş. Babası Güneş’in yanındaymış. T-Rax babasını ısırılmış. Babası kan kaybından ölmüş. Güneş çok üzülmüş, psikolojik sorunlar yaşamış. Babası kral olduğu için tahta Güneş geçmiş. Kral Güneş arkadaşı olmadığı için sıkılıyormuş. Kendisine arkadaş bulmaya gitmiş. Kendisine avcı bir arkadaş bulmuş. Uzun yıllar arkadaşlıkları devam etmiş. Arkadaşını çok sevdiği için onu vezir yapmış. Böylece hep birlikte olmuşlar. Güneş bir süre sonra bu arkadaşından sıkılmış. Arkadaşı da ondan sıkıldığı için tahtını almak istemiş. Arkadaşının babası da T-Rexmiş. Baba oğul tahtı almaya çalışmışlar. Güneş bunun üzerine onları öldürtmüş. Kendine yine arkadaş aramış. Kendine yeni bir arkadaş olarak bir kedi bulmuş. Çok acıktığı için kediyi yemiş. Güneş kendine hep yeni arkadaş bulmak zorunda kalmış.”

Ek – 7 Yapılan Çalışma Sürecinde Çocukların Yaptığı Resimlerinden Örnekler**Resim-2 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Güneş” Öyküsünden****Resim-3 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Güneş” Öyküsünden**

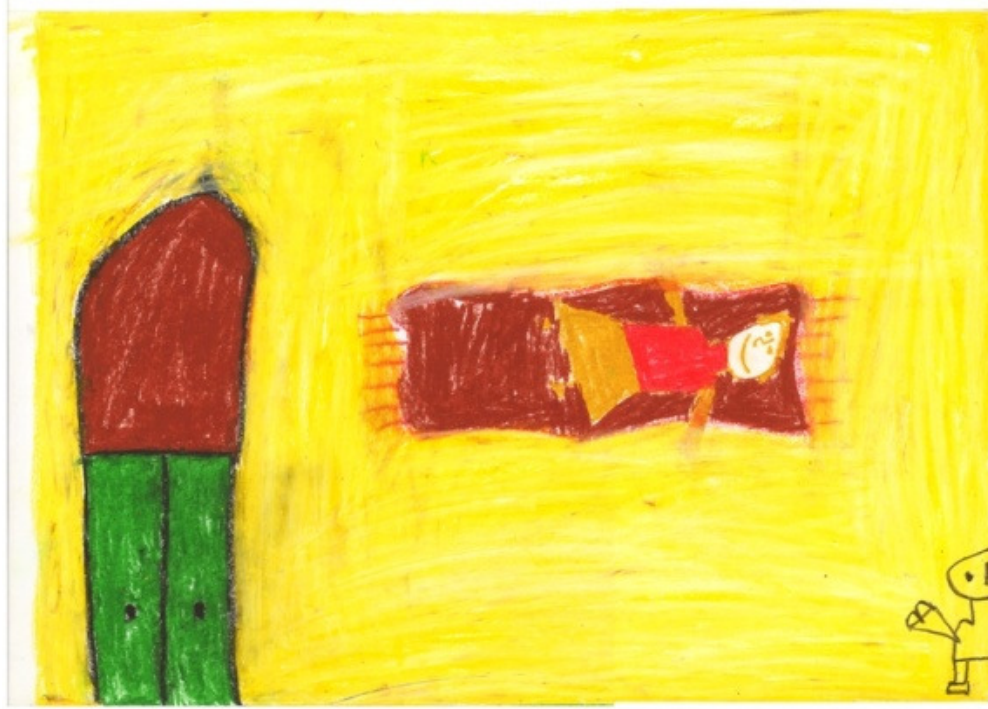
Resim-4 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Ayşe’nin Rüyası” Öyküsünden

Resim-5 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Ayşe’nin Rüyası” Öyküsünden

Resim-6 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Ayşe’nin Rüyası” Öyküsünden

Resim-7 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Ayşe’nin Rüyası” Öyküsünden

Resim-8 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Ayşe’nin Rüyası” Öyküsünden

Resim-9 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Korku Odasına Yolculuk” Öyküsünden

Resim-10 “Doğaçlama Öykü Yaratma” — “Korku Odasına Yolculuk” Öyküsünden

Resim-11 “Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

Resim-12 “Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

Resim-13 “Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

Resim-14“Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

Resim-15“Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

Resim-16 “Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

Resim-17 “Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

Resim-18 “Doğaçlama Öykü Canlandırma” çalışmasından

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2002). *Yaratıcı Drama*, Naturel Yayınları, Ankara.
- Adıgüzel, Ö. (2009), *İlköğretimde Drama*, Öztürk, A. (Ed.), Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1765, Eskişehir.
- Akoğuz, M. (2002). *İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Aksular, F. (2003). *Resim-İş Ve Bir Yöntem Olarak Drama İlişkisi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi.
- Arabacı, M. (2006). *Sanat Eğitiminde Çoklu Zekâ Kuramı Ve Kaynaştırılmış Sanat Eğitimi Yöntemi (İlköğretim İkinci Kademe Resim-İş Eğitimi Programı Örneği İle)*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Artut, K. (2004). *Okul Öncesinde Resim Eğitimi. Eğitim Fakülteleri Öğrenci Ve Öğretmenler İçin Hazırlanan Kaynak Ders Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Artut, K. (2002). *Sanat Eğitimi Kuram Ve Yöntemleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Balıkçı, T. (2001). *Sanat Eğitiminde Drama Ve Yaratıcılığın Önemi*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Bayer, M. (2006). *Sokak Çocuklarının Eğitiminde Drama Ve Tiyatro'nun Kullanılması Ve Bir Uygulama*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Bilen, M. (2002). *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Demirhan, G. ve Altay, F. (2001). *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitim ve Spora İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi*, II. Spor Bilimleri Dergisi, 12, (2), 9-20.
- Güllü M., Güçlü M (2009). *Ortaöğretim Öğrencileri İçin Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği Geliştirilmesi*, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt 3, Sayı 2, Niğde.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Karadag, E. Çaliskan, N. (2005). *Kuramdan Uygulamaya İlköğretimde Drama*, Anı Yayınevi, Ankara.
- Karakaya, N. (2007). *İlköğretimde Drama ve Örnek Bir Uygulama*, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1-27, s 103-139

Karataş, Z. Gökçakan, Z. (2009). *Psikodrama Teknikleri Kullanılarak Yapılan Grup Uygulamalarının Ergenlerde Saldırganlığı Azaltmadaki Etkisinin İncelenmesi*, Türk Psikiyatri Dergisi.

Kartopu, S. (2006). *İlköğretim Okulları Beşinci Sınıflarda Drama Yöntemi Kullanılarak Yürütülen Resim-İş Eğitimi Derslerinde Resimde Müziğin Etkisinin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kaya, Ö. (2006). *İlköğretim 3. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Drama Destekli Eğitimin Yaratıcı Sürece Katkıları*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kayhan, F. M. (2005). *İlköğretimde Sınıf Öğretmenleri İçin Resim-İş Öğretimi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Kırcaali-İftar, G. (1999). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Bir, A.A. (Ed), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1081, Eskişehir.

Kırıçoğlu, O.T. (2002). *Sanatta Eğitim*, PegamA Yayıncılık, Ankara.

Kuş E. (2003). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Köksal M. S. (2006). *Kavram Öğretimi Ve Çoklu Zekâ Teorisi*, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:14 No:2, sf.473-480

MEB. (1997). *Resim-İş Öğretmen Kılavuzu, İlköğretim 1. Kademe*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara. sf.13,27

MEB. (2006). *İlköğretim Sanat Etkinlikler Dersi Programı Ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.

Nutku, Ö. (1998). *Oyun, Çocuk, Tiyatro*, Özgür Yayınevi, İstanbul.

Nutku, Ö. (2004). *Dram Sanatı*, Kabalcı Yayınevi, Ankara.

Önder, A. (2004). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, Epsilon Yayınevi, İstanbul. sf.27-38,43-44, 57-60,64-70

Ömeroğlu, E. (1992). *Okul Öncesi İşitme Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Yaratıcı Drama Eğitiminin Kullanılması*, Özel Eğitim Dergisi (2),31-33

Öztürk, A. (2009). *Çocukta Yaratıcılık ve Drama*, Öztürk, A. (Ed.), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, Eskişehir.

Özcan, V. (2007). *Orff Öğretisinin Ve Yaratıcı Dramanın Uygulandığı Ve Uygulanmadığı Okullarda Öğrencilerin Müzik Dersine Olan Tutumlarının Karşılaştırılması*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Özcan, H. (2004) *İlköğretim V. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya konularının Öğretiminde Drama Yönteminin Kullanılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- San, İ. (1977). *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- San, İ. (1989). Aile, Evlilik, Cinsellik, Ana-Baba Olmak: Eğitsel ve Psikolojik Çözümler, Seminer Bildirisi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- San, İ. (1991). *Yaratıcı Drama, Eğitsel Boyutları*, I. İzmir Eğitim Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir. sf.564
- San, İ.(2002). *Eğitimde Yaratıcı Drama*, Yaratıcı Drama, Adıgüzel, Ö (Ed), Naturel Yayıncılık, Ankara,
- San, İ. (2003). *Çocukta Yaratıcılık Ve Drama*, Öztürk, A. (Ed.), Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1488, Eskişehir.
- Sanemoğlu, N. (2002). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Şenbil, S. (2002). *Eğitsel Bir Araç Olarak Sanat Eğitimi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Topçu, A.K. (2008). *Görsel Sanatlar Dersinde Bir Eğitim Yöntemi Olarak Yaratıcı Drama*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tütüncü, S. (2006). *İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İs) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanışına İlişkin Bir Durum Çalışması*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Uyan, Z. (2006). *Resim Öğretiminde (Sanat Eğitiminde) Oyun'un Öğretime Katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Uyanıksoy, E. (2007). *Viola Spolin'in Tiyatro Anlayışı Ve Dramayı Kullanımı*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcılığa Yolculuk*, PegemA Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara.
- Üstündağ, T. (2004). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Vural, M. (2005). *İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Klavuzları*, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum.

Yıldırım A., Şimşek H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yavuzer, H. (2007). *Resimleriyle Çocuk*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yıldız, Y. (1998). *Aynı Tutumu Ölçmeye Yönelik Likert Tipi Ölçek İle Metrik Ölçeğin Psikometrik Özelliklerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.ab.org.tr

www.efdergi.yyu.edu.tr